

QUICK-SCAN GBDA IN PPLG'S

Lerend Netwerk Vernieuwing Natuurbeleid

14 februari 2024

Door: Josefien Oude Munnink (RVO), Marcel Pleijte en Irini Salverda (WEnR)

Introductie

In het kader van de uitwisselingsbijeenkomst die het [Lerend Netwerk Vernieuwing Natuurbeleid](#) op 23 januari 2024 organiseerde, is in november 2023 een quick scan gedaan van de wijze waarop groenblauwe dooradering (GBDA) is opgenomen in de verschillende provinciale gebiedsplannen die de provincies in 2023 hebben gemaakt voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

In dit document is deze quick scan van GBDA in de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG's) weergegeven en samengevat in een tabel. Er is in de PPLG's gezocht op de term 'groenblauwe dooradering' en 'GBDA'. Vervolgens zijn de teksten ge-copy-paste overgenomen. Als de tekst letterlijk is gekopieerd dan is dit *cursief* weergegeven. In geval teksten zijn samengevat dan is dit niet-cursief weergegeven. Door deze manier van zoeken en weergeven raakt soms de context (een beetje) verloren. Dit is zo veel mogelijk opgelost door in het kort aan te geven waar het om gaat (dit is ook niet-cursief weergegeven). Herhalingen zijn achterwege gelaten evenals de beschrijvingen per deelgebied. Waar tekst is geïnterpreteerd is dit tussen [] gezet. Weggelaten tekst is aangegeven met [...]. De paginanummers zijn genoteerd zodat het teruggevonden kan worden.

Vervolgens hebben we van de resultaten een overzicht gemaakt (zie tabel 1) met:

1. Welke doelen zijn geformuleerd?
2. Wat wordt er gezegd over de uitgangssituatie?
3. Hoeveel geld is begroot?
4. Wat wordt gezegd over de beleidsinspanning: wat en hoe nog te realiseren?

Ook door RVO is ook een inschatting gemaakt van het huidige % aan GBDA op basis van de gebiedsprogramma's. Deze is in tabel 2 weergegeven. Hierna volgt een samenvatting en de gevonden informatie per provincie. Via onderstaande linkjes kun je doorklikken naar de verschillende onderdelen van de quick scan:

Overzicht resultaten quick scan in tabelvorm	2
Samenvatting quick scan	4
FRYSLÂN	8
GRONINGEN	9
DRENTHE	10
OVERIJSEL	11
GELDERLAND	14
UTRECHT	16
FLEVOLAND	18
NOORD-HOLLAND	20
ZUID-HOLLAND	23
ZEELAND	26
BRABANT	29
LIMBURG	30

Overzicht resultaten quick scan in tabelvorm

Tabel 1

Provincie	Doelen	Uitgangssituatie	Begroting (Euro)	Beleidsinspanning
Fryslân	10% 2050 5% 2030	Inschatting nu enkele %, met grote lokale verschillen	225 Miljoen	Voor exacte bepaling is onderzoek nodig, voor 5% norm in 2030 en 10% in 2050
Groningen	10% 2050 5% 2030	Verkenning huidige situatie = 3,96%, vergeleken met 5% doel in 2030	Indicatieve kostenraming gbda 445.000.000	Alleen voor niet-houtige natte elementen nog inspanning nodig van 1,18% (ca. 2.200 ha)
Drenthe	<i>50% in 2030, 65% in 2035 en 100% in 2050.</i>	Zal per gebied worden bepaald	Niet gevonden	Niet bekend
Overijssel	10% 2050 5% 2030	6% (zie tabel 2)	a. inrichting houtwal: (prijs/eenheid: 25.000), totaal: 56.250.000 Euro b. Inrichting kruidig (prijs/eenheid 7.888) totaal: 17.748.000	a. inrichting houtwal: 2.250 ha b. Inrichting kruidig 2.250 hectare Samen 4.500 ha.
Gelderland	10% in 2050 (over 5% niets gevonden)	LASREG berekent een percentage van 7,5% GBDA; dit is een bruto nulmeting.	Financieringsbehoefte wordt nog bepaald	
Utrecht	10% 2050 5% 2030	3%	117 miljoen tot 2030 90 miljoen structurele kosten beheer	Te realiseren in de 3 prioritaire gebieden
Flevoland	10% 2050 5% 2030	Er is gebruik gemaakt van de analyse van WENR. Van de 5% is er al 2.718 ha aan natuur of landschapselement. En 1.080 ha aan ecologische bermen, maar er wordt niet vermeld om welk % het dan gaat	178,1 miljoen	Onbekend door nog onduidelijke kaders
Noord-Holland	10% 2050 5% 2030		Investering 7 miljoen, beheer 4 miljoen, samen 11 miljoen	
Zuid-Holland	10% in 2050=ca. 16.000 ha	6.500 tot 10.000 ha (4 tot 5,9 %)	Maakt deel uit van groter pakket natuur en landschapsmaatregelen 3,9 miljard = 3.900 miljoen	Onbekend
Zeeland	10% in 2050=13.590 ha, waarvan 4756 ha in 2030 Of: 6,5% in 2030 =8833 ha	3% al gerealiseerd = 4077 % Obv landelijke schatting; Niet gebaseerd op eigen inventarisatie	654,7 miljoen (pg 82, deel 3)	Moet nog vastgesteld
Brabant	Minimaal 10% in 2030	Er is al veel bekend wordt gemeld in het BPLG, maar een % is niet gevonden	20 miljoen Euro is genoemd voor de no-regret maatregelen van gbda	Onbekend
Limburg	10% 2050 5% 2030	Niet kunnen vinden; tabel 2: inventarisatie van de huidige GBDA moet nog starten	Niet kunnen vinden	Onbekend

Tabel 2

Deze tabel is in een ander kader opgesteld door Freek Aalbers van RVO.

Provincie	Inschatting huidige % GBDA PPLG's	Opmerking
Drenthe	niet bekend	-
Flevoland	niet bekend	In het gebiedsprogramma worden voor een aantal typen landschapselementen arealen genoemd.
Friesland	enkele procenten	Een eerste ruwe schatting is dat op dit moment enkele procenten van het landelijk gebied bestaan uit groenblauwe dooradering. Met lokaal erg hoge dichtheden droge dooradering (Friese Woudegebied) en hoge dichtheden natte dooradering (veenweidegebied). Friesland wil nader onderzoek naar het huidige percentage.
Gelderland	7,5%	LASREG berekent een percentage van 7,5% GBDA in het landelijk gebied in Gelderland, dit is een bruto nulmeting. Meer informatie zie Onderzoek naar groen-blauwe dooradering (GBDA) in Gelderland
Groningen	3,96%	Er is een eerste verkenning uitgevoerd naar de oppervlakten van de reeds aanwezige elementen. <ul style="list-style-type: none"> • Houtige elementen: 2,6%, • Niet-houtige natte elementen: 0,07% en • Niet-houtige droge elementen: 1,29%
Limburg	niet bekend	De inventarisatie van de huidige GBDA moet nog starten.
Noord-Brabant	niet bekend	-
Noord-Holland	niet bekend	Er wordt gewerkt aan een inventarisatie van de bestaande elementen van GBDA. Deze is nu niet beschikbaar.
Overijssel	6%	LASREG berekent een percentage van 6% GBDA in het landelijk gebied in Overijssel, dit is een bruto nulmeting.
Utrecht	3%	Uit de recente analyse van de GBDA blijkt dat in tenminste 3% van het Utrechtse agrarisch gebied al lijnvormige landschapselementen aanwezig zijn. In de praktijk zal het iets meer zijn omdat niet alle gegevens beschikbaar zijn.
Zeeland	3%	In afwachting van de analyse van het huidige areaal heeft Zeeland de landelijke schatting van het aanvalsplan landschap gebruikt en vertaald voor het landelijke gebied van Zeeland.
Zuid-Holland	4 tot 5,9%	In het landelijk gebied is totaal tussen de 4 en 5,9% aan GBDA. Hiervan bestaat 3,1 tot 4,6% uit droge en ongeveer 1% uit natte landschapselementen. De provincie weet ook welke (en waar) uitbreiding mogelijk is en hoe deze gerealiseerd kan worden. Dit is vooral in gebieden met kansrijke ontwikkelingen en via projecten zoals in de Alblasserwaard. Andere kansen zijn de koppeling van watergebonden elementen aan waterberging.

Samenvatting quick scan

In onderstaande samenvatting zijn compilaties gegeven van doelen, subdoelen/koppelkansen, bepaling nul situatie, kostenbegroting en aanpak (hoe, met wie, waar en welke instrumenten?).

1) Doelen

Alle provincies hebben de doelen van NPLG (5% in 2030 en 10% in 2050) overgenomen, behalve:

- Noord-Brabant: 10% in 2030
- Gelderland en Zuid-Holland: geen % voor 2030

Tijdens de bijeenkomst van 23 januari 2024 bleek dat dit overigens genuanceerder te liggen, zie hiervoor het verslag van deze bijeenkomst.

2) Subdoelen / koppelkansen

In alle PPLG's wordt uitgebreid ingegaan op de vele voordelen (subdoelen/koppelkansen) van GBDA. In de volgende mindmap is daarvan een compilatie gegeven. Er zijn ca. 40 van deze voordelen/subdoelen aangegeven. Het gaat om positieve effecten op Natuur / biodiversiteit, Landschap / ruimtelijke kwaliteit, Klimaat, Water, Landbouw, Recreatie en Gezonde leefomgeving.

De accenten kunnen per provincie iets anders liggen. Zo is bijvoorbeeld de koppeling met woningbouw en gezonde leefomgeving niet in elke provincie wordt genoemd.

3) Bepaling van de nul situatie

In de PPLG's is redelijke eenduidigheid over wat er onder GBDA wordt gerekend.

Groene dooradering:

- Kleine bosjes, (essen)hakhout, houtwallen/houtsingels, hagen, (knot)bomenrijen, graften...
- Kruidenrijke randen
- Natuurrijke bermen en dijken van wegen, spoorlijnen...

Blauwe dooradering:

- Natuurvriendelijke oevers van sloten, vaarten, kanalen...
- Poelen
- Bufferstroken / onbemeste perceelranden

Per provincie kunnen er verschillen zijn want niet overal komt alles voor.

Het is alleen niet duidelijk welke criteria provincies hanteren. Maar wanneer mag je iets meerekenen? Welke eisen stel je bijvoorbeeld aan een poel? Wanneer mag je een houtwal meerekenen? En hoe kwantificeer je die? Hoe wordt hierbij met het aspect 'kwaliteit' omgegaan?

De Landelijke Werkgroep Regionaal Handelingsperspectief en Beleid van het Aanvalsplan Landschap (door Carlo Braat gepresenteerd op de bijeenkomst van het Lerend Netwerk Vernieuwing Natuurbeleid op 06/07/23 heeft dit uitgewerkt. Het werk van de werkgroep is klaar. Uit de PPLG's blijkt niet of deze door de provincies is gebruikt.

Over het vaststellen van de nul situatie is het volgende in de PPLG's opgenomen:

Provincie	Huidige % GBDA	Hoe vastgesteld?
Drenthe	??	Zal per gebied nog worden bepaald
Flevoland	5%	Volgens analyse WEnR
Friesland	enkele procenten	Inschatting
Gelderland	7,5%	LASREG
Groningen	3,96%	Op basis van een verkenning
Limburg	??	Inventarisatie moet nog starten
Noord-Brabant	??	In BPLG staat dat er al veel bekend is maar % is niet gemeld?
Noord-Holland	??	Nu niet beschikbaar, wordt aan gewerkt
Overijssel	6%	LASREG
Utrecht	3%	Recente analyse
Zeeland	3%	Cf. de landelijke schatting aanvalsplan
Zuid-Holland	4 tot 5,9%	Wordt niet vermeld?

Vier provincies melden geen % nul situatie. Voor de overige varieert het tussen 3% en 7,5%; waarvan de meeste onder 5%. Een aantal provincies moet de nul situatie nog bepalen en aantal heeft een inschatting gedaan (soms overgenomen uit het Aanvalsplan Landschap). Gelderland en Overijssel hebben LASREG gebruikt. In de PPLG's is vaak aangegeven dat het aspect kwaliteit nog niet is meegenomen en dat dat nog een lastig traject is.

Uit de PPLG's wordt niet duidelijk of de provincies zelf definities en criteria hebben geformuleerd, of dat er gebruik is gemaakt van de landelijke definitie.

4. Begroting

In de PPLG's zijn de volgende begrotingen gevonden:

Provincie:	Begroting (Euro's)	Inrichting x1000
Fryslân	225 miljoen	225
Groningen	Niet gevonden	
Drenthe	Niet gevonden	
Overijssel	a. inrichting houtwal: (prijs/eenheid: 25.000), totaal: 56.250.000 b. inrichting kruidig: (prijs/eenheid 7.888) totaal: 17.748.000	74
Gelderland	Financieringsbehoefte wordt nog bepaald	
Utrecht	117 miljoen tot 2030. 90 miljoen structurele kosten beheer.	117
Flevoland	178,1 miljoen	
Noord-Holland	Investering 7 miljoen, beheer 4 miljoen, samen 11 miljoen	7
Zuid-Holland	Maakt deel uit van groter pakket natuur en landschapsmaatregelen 3.900 miljoen (3,9 miljard)	
Zeeland	654,7 miljoen	655
Brabant	20 miljoen Euro is genoemd voor de no-regret maatregelen	20
Limburg	Niet gevonden	
	<i>Totaal reeds begrote inrichtingskosten</i>	<i>1.098</i>

Bij de helft van de provincies is geen kosten(indicatie) gevonden voor GBDA. Mogelijk zijn deze nog in begeleidende documenten aangegeven. Vaak is gemeld dat er nog veel onduidelijkheden zijn voordat je hier iets zinnigs over kunt zeggen. De bedragen zijn ook niet 1 op 1 vergelijkbaar.

5. Aanpak: hoe en met wie?

De meeste provincies willen GBDA gebiedsgericht realiseren in (meerjarige) gebiedsprocessen (of pilots). Ze geven een breed scala aan actoren met wie ze dat willen doen, zoals (compilatie):

- Collectieven
- Gebiedspartners
- Van onderop: Lokale verenigingen, burgers, bewoners,
- Diverse overheden: gemeenten, provincies, waterschappen, Rijk
- Grondeigenaren
- TBO'S, WS, Recron, etc.
- Veld coördinatoren Z
- Onderzoekers (Ov)

In het algemeen zijn er heel veel partijen bij betrokken. Dit creëert ook veel afhankelijkheden.

6. Aanpak: waar?

De meeste provincies leggen het accent op de directe omgeving van Natura2000 c.q. overgangsgebieden. Daarnaast leggen ze het accent op gebieden met meervoudige opgaven / prioritaire gebieden. Enkele

provincies noemen veenweide en / of beekdalen. Verder noemen ze gebieden waar stapeling mogelijk is en waar zich kansen voordoen of de samenhang met de bossenstrategie.

De aanpak is gebiedsgericht en vaak is al duidelijk welke gebieden prioriteit krijgen (bijvoorbeeld conform NPLG: overgangsgebieden N2000, beekdalen, veenweidegebieden), maar soms zijn het ook andere gebieden.

7. Aanpak: instrumentarium

De meeste provincies noemen ANLb, maar wel met kanttekeningen want een aantrekkelijke beheersubsidie mist, vooral een langjarige betaling voor groenblauwe diensten wordt nodig gevonden. Vaak wordt gezegd dat de huidige financieringen onvoldoende zijn of melden dat er een uitbreiding nodig is. Overige opmerkingen m.b.t. instrumentarium zijn:

- GLB wordt ook genoemd
- Ook op rijksgronden kan al heel veel gerealiseerd
- SNL en SKNL
- Verdienmodellen worden onderzocht
- Brabant werkt naast ANLb met een eigen instrument Stila. Die subsidie daarvoor moet worden opgehoogd.
- Soms is er een instrumentenkoffer in ontwikkeling
- Enkele provincies zeggen dat er nog instrumentarium wordt gemist

Dit overzicht is niet volledig. Er wordt in de PPLG's een scala aan instrumentarium genoemd en soms worden die al dan niet tegelijkertijd kunnen worden ingezet.

Geen enkele provincie (zo lijkt het) vindt dat het huidige instrumentarium voldoet.

Er moet nog aan instrumentarium worden gewerkt, bijv door vergoedingen langjarig te maken en/of nieuw instrumentarium te ontwikkelen.

Daarnaast is de vraag hoe en door wie de opgave concreet moet worden bepaal en worden gerealiseerd? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Wie betaalt waarvoor?

De term groenblauwe dooradering komt 27 keer voor.

Pg. 6: In de tabel *'samenvattend overzicht regionale doelen Rijk-NPLG:*

Wordt als doel omschreven: *10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is.*

Pg. 22: in een *schematische indeling natuur* wordt 'GBDA en bos' op 1 lijn gezet met Natura 2000, NNN, Boerenlandnatuur en -vogels.

Pg. 17: *Regioniveau:* GBDA is een maatregel die het best op regionaal niveau kan worden ingericht, i.e. het niveau tussen gebiedsniveau en provinciaal niveau.

Pg 24: *We concentreren ons op de korte termijn (2024-2025) op het halen van doelen waarvan we weten dat ze haalbaar zijn met extra inspanning. Daarvoor verstevigen wij al lopende programma's en activiteiten.* Hier gaat het ook om gbda.

Pg 25: het realiseren van meer GBDA wordt gezien als een maatregel tegen verdroging.

Pg 26: *het realiseren van GBDA wordt gezien als een maatregel om verbindingen met andere natuurgebieden te herstellen.*

Pg 27: GBDA als een gebiedsgerichte aanpak met accent op de directe omgeving van Natura 2000-gebieden.

Pg 28: hier wordt een aparte alinea gewijd aan groenblauwe dooradering in combinatie met de bossenstrategie (*worden deels in samenhang uitgevoerd*): wat het is (elementen buiten NNN en bebouwde kom) en waarom het goed is.

Pg. 30: hier wordt de potentiële CO₂-winst van het a) uitbreiden landschapselementen en b) revitalisering landschapselementen weergegeven.

Pg. 30: *Extra inzet op het agrarisch natuurbeheer levert diverse meekoppelkansen om de groenblauwe dooradering te realiseren. Kansrijk zijn de kruidenrijke randen en de koppeling met bufferstroken uit de Kaderrichtlijn Water.* Op pg 31 staat: *Via ANLb realiseren van een deel van de beoogde groenblauwe dooradering.* Op pg 49 wordt ook gesteld dat agrarisch natuurbeheer een belangrijk instrument is voor de gebiedsgerichte groenblauwe opgaven.

Pg. 30: er moet nog worden uitgezocht *hoe en in welke mate de Groenblauwe dooradering en Bossenstrategie het beste kunnen bijdragen aan de VHR-doelen* (op pg. 31 wordt gesteld dat dit onderzoek gaat gebeuren), *wat dat betekent voor de uitvoering en hoeveel tijd dat vraagt. In de gebiedsprocessen gaan we samen met anderen bepalen wáár we extra bos en groenblauwe dooradering gaan realiseren.* Voor de inpassing in het landschap zijn handreikingen en hulpmiddelen beschikbaar.

Pg 30: Huidige situatie. *Een eerste ruwe schatting is dat op dit moment enkele procenten van het landelijk gebied bestaan uit groenblauwe dooradering.* Met lokaal grote verschillen (droog in Friese Woudengebied en nat in veenweidegebied). *Er is nader onderzoek nodig om exact te bepalen hoeveel hectare nog extra nodig is om te voldoen aan de 5% norm in 2030 en 10% in 2050. Daarnaast is ook meer informatie nodig over de randvoorwaarden (inrichtingsvoorschriften en beheer) en kwaliteit waaraan de bossen en groenblauwe dooradering moeten voldoen. Overigens weerhoudt dat ons er niet van al aan de slag te gaan met kansen die zich nu voordoen.*

Pg. 49: over Beheer en inrichting: *Vanuit diverse regelingen zijn er vele zogeheten 'meekoppelkansen' te realiseren, die voor het FPLG van belang zijn. Agrarisch natuurbeheer wordt bijvoorbeeld niet alleen voor weiden en akkervogels ingezet, maar ook voor de realisatie van de groenblauwe dooradering en kruidenrijke randen en bufferstroken die de waterkwaliteit bevorderen en de Friese landschapstypen herkenbaar houden.*

Op pg. 50 wordt gezegd: *Samen met de collectieven gaan wij bekijken wat integrale verdienmodellen zijn. Naast beheer gaan we hierbij inzetten op bedrijfsaanpassingen en garantie op langjarige betaling voor groenblauwe diensten.*

Pg. 50: *Het landschapsbeheer is bij uitstek het instrument waarbij de extra inspanning en nadeelcompensatie van grondgebruikers vergoed kan worden. Een inschatting welk areaal ANLb-beheer in deze gebieden extra nodig is, moet nog gemaakt worden na analyse van de doelopgave van het totale FPLG.* Hierbij wordt ook het doel groenblauwe dooradering meegewogen.

Pg. 55: In de kostenraming is voor groenblauwe dooradering 225.000.000 Euro geraamd.

GRONINGEN

'Transitie Landelijk Gebied', stand van zaken document, 6 juni 2023

De term 'groenblauwe dooradering' komt 40 keer voor.

Pg. 33: Een aparte alinea over Groenblauwe dooradering met de volgende punten (samengevat):

- *Het Rijk (NPLG) vraagt de provincies om in 2050 10 procent groenblauwe dooradering in het landelijk gebied te realiseren, waarvan de helft (dus 5 procent) in 2030. Het landelijk gebied is het gebied buiten de bebouwde kom en buiten het NNN.*
- *Onder groenblauwe dooradering verstaan we natuurvriendelijke oevers, kruidenrijke bermen, houtsingels en hagen en dergelijke.*
- *Belangrijk uitgangspunt is dat de gbda wordt ingezet om te voldoen aan een gunstige staat van instandhouding van VHR soorten en habitats en voor de hydrologische opgave.*
- *GBDA moet bestaan uit:*
 - o *50% houtige elementen (zoals kleine bosjes, houtwallen en hagen)*
 - o *50% uit niet-houtige elementen (zoals kruidenrijke bermen, slootkanten en natuurvriendelijke oevers), waarvan de helft natte elementen en de helft droge elementen.*
 - o *reeds bestaande elementen tellen ook mee.*
- *Er is een eerste verkenning uitgevoerd naar de oppervlakten van de reeds aanwezige elementen. Dit is vergeleken met de opgave voor 2030, en daaruit is afgeleid of er een restopgave is. Zie tabel. Hieruit blijkt dat er voor 2030 alleen een opgave is voor de natte elementen.*

Type elementen	Nu aanwezig	Doelstelling 2030	Restopgave voor 2030
<i>Houtige elementen</i>	<i>2,60%</i>	<i>2,50</i>	<i>Nee</i>
<i>Niet-houtige natte elementen</i>	<i>0,07%</i>	<i>1,25%</i>	<i>Ja, 1,18% (ca. 2.200 ha)</i>
<i>Niet-houtige droge elementen</i>	<i>1,29%</i>	<i>1,25%</i>	<i>Nee</i>

Pg. 35: *gbda levert een bijdrage in het bergen, vasthouden en beschikbaar houden van zoet water voor alle gebieden ivm sponswerking o.a. door opheffen en voorkomen van verdichting en afdekking door verhogen organisch stofgehalte.*

Pg 36 en verder: vervolgens is per deelgebied gekeken naar kansen en mogelijke koppelingen waaronder:

- Zuiverende werking op water
- koolstofvastlegging
- Maximaal rekening houden met Europees beschermde soorten
- Combinatie met tegengaan veenoxidatie, aanleg nieuw bos en klein deel restopgave NNN
- Ontwikkeling nieuwe woonlocaties (leefbaarheid, klimaatadaptatie)

Pg. 58: realisatie is afhankelijk van tijdige verwerving van landbouwgrond

Pg. 68: Indicatieve kostenraming (ex BTW) is 445.000.000 euro.

Pg. 89: kansenkaart bos en hout

Pg. 109: In de begrippenlijst: *GBDA is het netwerk van half-natuurlijke landschapselementen die het landelijk gebied doorsnijden. 'Groene dooradering' zijn elementen met een 'droog karakter', zoals houtwallen, bomenrijen, dijken en wegbermen. 'Blauwe dooradering' zijn elementen met een 'nat karakter', zoals sloten en andere watergangen.*

NB: hoe en met wie de provincie gbda wil realiseren is niet apart voor gbda beschreven. Het is onderdeel van de gebiedsprocessen en de partners die daar in meedoen.

DRENTHE

'Conceptversie gebiedsprogramma landelijk gebied', versie college 0.5, 14 juni 2023

(Dit is geen vordragen document ivm nieuw te vormen college)

De term 'groenblauwe dooradering' komt 11 keer voor.

Pg 10: 2030 is eveneens het doeljaar voor de realisatie van de Drentse Bomen- en Bossenstrategie en het jaar waarin de opgave tot 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2050 voor de helft gerealiseerd moet zijn.

Pg. 63 over 'Hoofdoopgaven Natuur': *We hebben globaal met vijf verschillende natuuropgaven te maken: afronding NNN, Vogel- en Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water, Bomen- en Bossenstrategie en Groenblauwe dooradering van het landelijk gebied. Realisatie van deze opgaven is wettelijk verplicht, op grond van landelijke of Europese wetgeving.*

Pg. 64: *Over agrarisch natuurbeheer: Behalve dat agrarisch natuurbeheer bijdraagt aan weidevogels, akkervogels en soorten van het kleinschalig landschap, is het van belang voor de realisatie van de groenblauwe dooradering, de kruidenrijke randen, de bufferstroken die de waterkwaliteit bevorderen en een toekomstgerichte landbouw.*

Pg. 65: *In 2050 moet het landelijk gebied voor 10% bestaan uit groenblauwe dooradering.*

Pg 65 en 66: Hier wordt een kadertekst gewijd aan gbda. Samengevat bevat dit:

- a. Het is een netwerk met stapstenen.
- b. Beschrijving van de landschappen van Drenthe en de bijbehorende landschapselementen.
- c. Welke zijn verdwenen
- d. waarom ze belangrijk zijn voor 'grote diensten aan het klimaat en de waterkwaliteit:
 - i. Multifunctioneel: Waarvoor het (nog meer) nuttig is: bestuivers, klimaat/CO2 vastlegging, vangen van stikstof, filtering en berging van water, schaduw (tegen de hitte) voor waterdieren en vee,
 - ii. Voor mensen zijn landschapselementen waardevol omdat ze bijdragen aan een gezonde leefomgeving - zuivere lucht en tegengaan van hittestress - én aan een mooiere leefomgeving.
 - iii. van grote betekenis voor een kwalitatief hoogwaardig en afwisselend landschap en horen bij de cultuurgeschiedenis en het oude cultuurlandschap.
- e. Het gaat om herstel en uitbreiding
- f. Verwijzing naar Aanvalsplan Landschap: 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2050, buiten de bebouwde kom en buiten het NNN, op zowel landbouwgronden als gronden van overheden en particulieren.
- g. *Samen met onze gebiedspartners werken we in stappen naar het einddoel toe: 50% in 2030, 65% in 2035 en 100% in 2050. Nu al aanwezige en goed werkende landschapselementen mogen van het te herstellen of aan te leggen areaal worden afgetrokken.*
- h. *Via de gebiedsgerichte aanpak geven we invulling aan de opgave van 10% groenblauwe dooradering.*
- i. *De opbouw van 10% bepalen we telkens per gebied. Daarbij kijken we enerzijds naar wat bij het landschapstype en de al aanwezige elementen en structuren past. Anderzijds zorgen we dat de inrichting maximaal bijdraagt aan doelen en kansen voor natuur, water, klimaat, landbouw, ruimtelijke kwaliteit en recreatie.*
- j. *Belangrijke criteria zijn dat ze:*
 - o *Natuurgebieden met elkaar verbinden,*
 - o *de overgang tussen natuur en landbouw verzachten,*
 - o *bijdragen aan de basiskwaliteit natuur in het landelijk gebied,*
 - o *helpen bij het tegengaan van verstuiving van landbouwgronden en*
 - o *het karakter en de belevingswaarde van het landschap versterken.*
- k. *Kansen: Het landschap verbindt natuurgebieden, doelen en opgaven, maar ook mensen. Lokale verenigingen gaan we in de gebiedsprocessen nauw betrekken bij de keuzes. Groenblauwe dooradering biedt uitgelezen kansen om landschapkenmerken te behouden, te herstellen en toe te voegen, de karakteristieke Drentse soortenrijkdom te versterken, nieuwe ontwikkelingen zoals energietransitie en woningbouw zorgvuldig in te passen en om recreatieve mogelijkheden uit te breiden.*

Er is geen begroting gevonden.

OVERIJSSSEL

'Ontwerp PPLG Overijssel', juni 2023

De term 'groenblauwe' of 'groenblauwe dooradering' komt in het hoofddocument 4 keer voor.

Pg 11: Opgave vertaald naar provincie: *Tabel 1: overzicht PPLG-doelen inclusief groen-blauw die naar verwachting nog worden toebedeeld aan Overijssel: Realiseren van 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2050, ook ten behoeve van de verbindingen tussen natuurgebieden. Doel is 50% van de overbrugging naar 10% dooradering voor 2030 te realiseren (ca. 4.500 ha.)*

Pg. 12: *Aanpak: in de gebieden met een complexe meervoudige opgave – het gebiedsgericht realiseren van de opgaven voor KRW (droge zandgronden Twente), veenweide (Noordwest-Overijssel), overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden en tenslotte: groenblauwe dooradering in combinatie met een toekomstbestendige landbouw.*

Zoeken naar zoveel mogelijk stapeling van functies. Zorgvuldig omgaan met claims op agrarische grond.

Pg 17: Kostenraming

- a. *Inrichtingskosten groenblauwe dooradering, inrichting houtwal: 2.250 hectare met prijs/eenheid: 25.000, totaal: 56.250.000 Euro*
- b. *Inrichtingskosten groenblauwe dooradering, kruidig 2.250 hectare met prijs/eenheid 7.888, totaal: 17.748.000*

In de Toelichting op het Ontwerp (27 juni 2023):

De term groenblauw dooradering komt 38 keer voor en GBDA 10 keer.

Pg. 8: *Overijssel kiest er bewust voor: om de groenblauwe doelen, de landbouwdoelen en de sociaaleconomische doelen in het NPLG en PPLG in samenhang te brengen.*

Pg. 8: *Onder: gecombineerde aanpak: voor de opgave voor een grondgebonden melkveehouderij in 2032. Deze opgave vloeit voort uit de wateropgave van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De hiervoor benodigde extensivering draagt bij aan de opgaven voor vermindering van ammoniak- en methaanemissie uit de landbouw. Dit biedt tevens kansen voor de groenblauwe opgaven, waaronder de versterking van de groenblauwe dooradering en de verbetering van de waterbeschikbaarheid. Wij willen de blijvende melkveehouderij ondersteunen om in 2032 grondgebonden te zijn.*

Pg. 8: *De gebiedsgerichte aanpak van de opgaven voor natuur, water en klimaat in de zogenaamde uitwerkingsgebieden. In deze gebieden zetten wij in op de ontwikkeling van extensieve en natuurinclusieve landbouw die beloofd wordt met ecosysteemdiensten. Het gaat hierbij om de veenweidegebieden in Noordwest-Overijssel, de (stroomgebieden van) de beekdalen in Twente, de overgangsgebieden bij Natura 2000-gebieden, de intrekgebieden voor drinkwater en gebieden waar de versterking van de groenblauwe dooradering aan de orde is.*

Pg. 21: *Gronden van stoppende bedrijven komen beschikbaar [...] voor structuurversterking en extensivering van de melkveehouderij. Dergelijke gronden kunnen ingezet worden in kavelruilprocessen, waarbij er ook kansen zijn voor bijv. de versterking van de groenblauwe dooradering.*

Pg. 21: *Onder: Het (verder) integreren van de levering van water-, bodem-, natuur- en klimaatdiensten in de agrarische bedrijfsvoering en het belonen van de landbouw voor ecosysteemdiensten: Wij zien goede kansen de positie van de landbouw als beheerder van natuur, water en bodem te versterken. In brede zin in heel Overijssel en in het kader van het PPLG tot 2030 met name in die gebieden waar wij vanuit het NPLG specifieke doelen voor de natuur-, water- en klimaatopgaven in boerenland hebben.*

Pg. 28 *onder Aanpak restopgave: In de Overijsselse realisatiestrategie NNN verkennen we mogelijke manieren om binnen onze inspanningsverplichting extra nieuwe natuur in te richten. [...] Deze aanpak integreren wij in de gecombineerde aanpak van het PPLG voor onder meer de veenweidegebieden, de overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden, de beekdalen en de groenblauwe dooradering.*

Pg. 44: *Vanwege de opgaven in sommige gebieden voor water (bijv. in beekdalen), klimaat (in de veenweiden) en ammoniak (in zones vlakbij Natura 2000-gebieden) zal de veehouderij (deels) extensiveren. Deze aanvullende opgave voor natuurinclusief areaal biedt de landbouw in deze gebieden kansen voor een ander verdienmodel, op voorwaarde dat er een goede beloning komt voor deze natuurdiensten. Ook buiten deze gebieden zijn maatregelen nodig, bijv. in het kader van het Aanvalsplan Grutto (zie kader). Daarnaast richten wij ons ook op het versterken van verbindingen tussen natuurgebieden door groenblauwe dooradering.*

Pg. 44: hier is een aparte alinea gewijd aan Groenblauwe dooradering

Doelen: In de Startnotitie NPLG is de ambitie opgenomen voor een groenblauwe dooradering (GBDA) van het landelijk gebied van 10% in 2050. Afhankelijk van de Ausgangssituatie in een provincie is deze opgave groter of kleiner. Per provincie moet het te overbruggen gat tussen de huidige situatie en de '10%' in beeld gebracht worden. In de Startnotitie NPLG is als richtinggevende opgave opgenomen om per provincie in de periode tot 2030 de helft van dit gat te overbruggen. Hierbij is het streven in ieder geval in de veenweidegebieden, in de beekdalen op de droge zandgronden en in de overgangsgebieden rond de Natura 2000-gebieden – als prioritaire gebieden geduid in de Startnotitie NPLG – de volledige opgave in 2030 te hebben ingevuld.

De huidige doelrealisatie (waar staan we nu in 2023?): Wij hebben in 2022 – in een gezamenlijk project met Gelderland – het Landschap Elementen Register (LASREG) ontwikkeld. Op basis van de data van dit register hebben wij de groenblauwe dooradering van Overijssel in beeld gebracht. Wij hebben hierbij de definitie van het Aanvalsplan Landschapselementen – met een aantal aanpassingen – gebruikt. Conform deze benadering is er in Overijssel momenteel 6% groenblauwe dooradering. Tabel 10 laat de situatie per PPLG-deelgebied. Figuur 10 is een kaart met de situatie per gemeente. Wij vinden het van belang om hierbij een duidelijke disclaimer te plaatsen: de definitie van het Aanvalsplan Landschapselementen is onvolledig, biedt daarmee ruimte voor interpretatie en is nog aan verandering onderhevig. Dit betekent dat ook de huidige doelrealisatie in Overijssel bij verdere uitwerking kan veranderen.

Wij dringen bij het Rijk aan op het ontwikkelen van een eenduidige en bestendige definitie, die in alle provincies en gebieden op dezelfde wijze toegepast kan worden.

tabel 10 | de situatie van de GBDA in Overijssel en per PPLG-deelgebied

figuur 10 | het aandeel (in procenten) groenblauwe dooradering per gemeente

pg. 45: Een onderverdeling kan ook gemaakt worden naar de door het Rijk bepaalde prioritaire NPLG-gebieden – de veenweidegebieden, de beekdalen op de droge zandgronden en de overgangsgebieden bij de Natura 2000-gebieden – en de niet-prioritaire gebieden. In prioritaire gebieden is momenteel 6,8% groenblauwe dooradering aanwezig. In niet-prioritaire gebieden is dat 6,1%.

Op grond van het LASREG kunnen we op dit moment (nog) geen uitspraken doen over de kwaliteit van de GBDA en het type beheer. Op basis van rapporten uit 2021 van onder andere de Rekenkamer Oost, schatten we dat globaal de helft van de aanwezige groene elementen in een slechte of matige ecologische toestand verkeert. De belangrijkste oorzaken zijn slecht beheer, ontbreken van ondergroei en groei ruimte, aanwezigheid van invasieve soorten/exoten en randeffecten van agrarisch gebruik. Van de aanwezige blauwe lijnvormige dooradering voldoet waarschijnlijk een groot deel niet aan criteria van inrichting, waterkwaliteit en beheer in relatie tot benodigd leefgebied voor algemene soorten. Ook hier ligt een kwalitatieve opgave.

Pg. 45: verwachte doelbereik door reeds genomen maatregelen, maatregelen die in uitvoering zijn en/of maatregelen die al geprogrammeerd zijn

De afgelopen decennia is het percentage groenblauwe dooradering in Overijssel langzaam maar gestaag afgenomen als gevolg van met name schaalvergroting en ruilverkavelingen in de agrarische sector. We verwachten dat het percentage groenblauwe dooradering op basis van genomen en bestaande maatregelen niet zal toenemen, maar eerder nog iets zal afnemen.

Via bestaande programma's als de Overijsselse Groene en Blauwe Diensten (SGBDO) en het Agrarisch natuurbeheer (ANLb) is circa 15% van de landschapselementen onder beheer. De contracten onder SGBDO beslaan ongeveer 1.044 ha en zijn langjarig. Ongeveer 1.277 ha elementen is onder beheer in het kader van het agrarisch natuurbeheer.

Pg. 46: Het te overbruggen gat naar het doelbereik (de opgave)

De opgave naar 10% groenblauwe dooradering betreft over heel Overijssel circa 4%. In hectares is het geschatte doelgat daarmee circa 9.000 hectare. De opgave voor 2030 bedraagt 50% hiervan: 4.500 ha. In de prioritaire gebieden is het doelgat nog 3,2% ofwel ca. 2.000 ha. Om aan de totale opgave van het PPLG te voldoen moet buiten de prioritaire gebieden nog ca. 2.500 ha groenblauwe dooradering aangelegd worden.

Naast een kwantitatieve opgave (doelgat), hebben we een kwalitatieve opgave voor de verbetering van de ecologische kwaliteit van bestaande landschapselementen. Deze valt in prioritaire gebieden samen met de NPLG-opgave voor VHR-leefgebied in het agrarisch cultuurlandschap. Ook buiten prioritaire gebieden voorzien we benodigde aanvullende acties (en benodigd budget) om een kwaliteitsslag te maken.

Pg. 46: Omschrijving aanvullende maatregelen in kader van het PPLG:

In eerste instantie ligt de focus op de prioritaire gebieden. In de gebiedsprocessen worden maatregelen getroffen die bijdragen aan de realisatie van de kwalitatieve verbetering en aanvullende inrichting (aanleg landschapselementen). We onderscheiden algemene maatregelen en maatregelen die meer specifiek zijn voor een bepaald type prioritair gebied (overgangsgebied, beekdal, veenweidegebied).

Landschap Elementen Register Overijssel, te raadplegen via [Landschapselementen Overijssel \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

Pg. 47: Dit beeld [van het watersysteem] dient als basis voor de gebiedsprocessen onder het PPLG en de ontwikkelrichting van de landbouw, nieuwe bossen en natuur, groenblauwe dooradering (GBDA), het realiseren van ruimte voor het watersysteem in een gebied, het verder ontwikkelen van sponswerking om grondwater aan te vullen en het ontwikkelen van een voorkeursvolgorde voor grondwatergebruik.

Pg. 53: bijdrage CO2 vastlegging met: Toename van het aantal landschapselementen door de realisatie van 10% groenblauwe dooradering, waarvan 5% houtige elementen.

Pg. 69: het PPLG is vooral gericht op:

1. De veenweidegebieden in Noordwest-Overijssel. De klimaatopgave van het NPLG is hier leidend.
2. De (stroomgebieden van de) beekdalen op de droge zandgronden in Twente. Hier zijn de NPLG-opgaven voor het realiseren van een goede waterkwaliteit in de oppervlaktewateren en een goede waterbeschikbaarheid voor natuur en landbouw leidend.
3. De overgangsgebieden rond de Natura 2000-gebieden, waar de natuur- en stikstofopgaven van het NPLG leidend zijn.

Pg. 69: Agrariërs in deze gebieden kunnen een grote bijdrage leveren aan de groenblauwe doelen door maatregelen te nemen op landbouwgronden. Wij willen middelen uit het Transitiefonds aanwenden om de agrariërs te ondersteunen in het realiseren van de natuur-, water- en klimaatdoelen in deze gebieden o.a. door het belonen voor ecosysteemdiensten (natuur- en waterdiensten, groenblauwe dooradering).

Pg. 71: Beekdalen op droge zandgronden: Naast de opgave voor waterkwaliteit spelen bij deze beken ook andere opgaven, waaronder onder andere [...] De biodiversiteitsopgave, waaronder de realisatie van de groenblauwe dooradering en mogelijk uitbreiding van het areaal natuur voor VHR-doelen.

Pg. 73: Bij gebiedsprocessen voor de extensivering van de melkveehouderij kunnen zich kansen voordoen voor een koppeling met groenblauwe opgaven zoals de versterking van de groenblauwe dooradering. De ontwikkeling van een grondgebonden melkveehouderij is hiermee een 'onderlegger' voor de realisatie van meerdere PPLG-opgaven.

Pg. 74: Gebiedsgerichte aanpak: Gebieden met een opgave voor de realisatie van groenblauwe dooradering. Het gaat in ieder geval om de realisatie van 10% groenblauwe dooradering in de uitwerkingsgebieden onder punt 1 t/m 4. Echter, ook buiten deze gebieden ligt een opgave voor meer groenblauwe dooradering, onder meer om natuurgebieden meer met elkaar te verbinden (deze laatste gebieden zijn nog niet bepaald).

Pg. 82: Ook willen wij ruimte in het PPLG bieden om toekomstgericht meer te doen dan de huidige doelen vragen. Bijvoorbeeld voor onderwerpen waarvan we verwachten dat er na 2030 extra doelen komen en waar gebiedspartners daar nu al op willen inspelen. Bijvoorbeeld voor groenblauwe dooradering, voor het areaal voor natuurinclusieve landbouw met ecosysteemdiensten of voor landbouw- en keteninnovatie voor de eiwittransitie of groene grondstoffen. Randvoorwaarde voor hogere ambities is het hiervoor beschikbaar komen van aanvullende middelen. En dat voor hogere ambities voor Rijksdoelen ook Rijksmiddelen beschikbaar komen. Hieronder geven wij de indicatieve toedeling van de doelen geordend per spoor van de gecombineerde aanpak.

Pg. 82: In de Startnotitie NPLG geeft het Rijk aan bij de realisering van de groenblauwe dooradering in eerste instantie in te zetten op de prioritaire gebieden (veenweiden, beekdalen, overgangsgebieden). Wij willen daarnaast ook kansen benutten in het overige deel van Overijssel, bijv. in combinatie met de extensivering.

Pg. 84: Het doel is 10% groenblauwe dooradering van de overgangsgebieden, beekdalen en veenweidegebieden. Opgave per gebied nader te bepalen. Buiten deze gebieden is er een opgave van ca. 4.500 ha (niet toebedeeld).

Pg. 92: onder maatregelen: Inrichting nieuwe groenblauwe dooradering.

- Verbeteren kwaliteit bestaande dooradering
- Verwerven en/of afwaarderen agrarische gronden hiervoor.
- Beloning ecosysteemdiensten (o.a. ANLb)

Pg. 95: inrichtingskosten:

Inrichtingskosten groenblauwe dooradering, inrichting houtwal : 2250 ha, prijs/eenheid 25.000; totaal 56.250.000 Euro (ex BTW);

Inrichtingskosten groenblauwe dooradering, kruidig: 2250 ha, prijs/eenheid 7.888 euro, totaal 17.748.000 (ex BTW).

GELDERLAND

'Vitaal Landelijk Gebied Gelderland', mei-juli 2023

We hebben hier de volgende 3 documenten gebruikt, die onderdeel zijn van het Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG)

1. *Bouwsteen Natuur: Uitgangspunten en nulmeting 'GBDA', versie mei 2023*
2. Bijlage 2 bij de statenstukken over VLGG
3. Gelders Gebiedsplan stikstofreductie en natuurverbetering: Stand van zaken van stikstofreductie en natuurverbetering in Gelderland ten behoeve van de Wet natuurbescherming (juli 2023)

Ad 1:

In Gelderland is een onderzoek uitgevoerd naar gbda: 'Bouwsteen Natuur: Uitgangspunten en nulmeting 'GBDA', versie mei 2023

Hierin wordt beschreven hoe we de opgave van 10% groenblauwe dooradering (GBDA) uit het NPLG uitwerken in het VLGG.

1. Doel: Focus op herstel en verbetering van de huidige groenblauwe dooradering gericht op ecologische kwaliteit en connectiviteit, voor de verbetering van de biodiversiteit in het landelijk gebied.

2. Bouwstenen in het VLGG zijn de volgende:

a. Uitgangspunten:

i. Bijdragen aan de natuur-, water- en klimaatdoelen, alsmede aan de landschappelijke versterking en cultuurhistorische identiteit van de Gelderse gebieden, recreatie en stedelijke uitloop en leefbaarheid van het platteland;

ii. Focus op kwaliteit;

iii. Focus op connectiviteit;

iv. Starten in prioritaire gebieden met opgave.

b. Instrumenten:

Ons bestaande instrumentarium is grotendeels toereikend voor de opgave. Aanvullend zijn mogelijk nog andere instrumenten en maatwerk nodig.

c. Financiering; essentieel is: 1) voldoende middelen uit het transitiefonds voor de aanleg en functieverandering; en 2) een structurele ophoging van het ANLb voor lange termijn onderhoud.

d. Monitoring; Met ons Landschapsregistratiesysteem is een bruto nulmeting uitgevoerd. Monitoring en evaluatie zal ook zo plaatsvinden.

e. Langjarig beheer; Gebrek aan zekerheid van een langjarige beheervergoeding is op dit moment vaak een drempel voor agrariërs om landschap aan te leggen. Beheerovereenkomsten kunnen nu slechts voor maximaal 6 jaar worden afgesloten, Hiervoor is een oplossing nodig. Langjarig beheer is noodzakelijk om de kwaliteit en kwantiteit, en daarmee het doelbereik, te kunnen borgen.

f. Organiserend vermogen/partners; o.a. de gemeenten, waterschappen, de agrarische collectieven en SLG zijn hard nodig.

g. Regierol Natuur groenblauwe dooradering

We adviseren een centrale regierol van het programma Natuur in de regio's en gebiedsprocessen voor doelbereik, uniformiteit, synergie en het kunnen stapelen opgaven.

3. Bruto nulmeting groenblauwe dooradering; Die geeft nog geen correct percentage. Werkt op basis van 'remote sensing' maar kan de kwaliteit van de landschapselementen niet bepalen. Hierdoor worden elementen die ecologisch niet relevant zijn ten onrechte meegeteld. (Provincie Overijssel gebruikt dezelfde tool.) Er is een 'Quick scan hectaren analyse NPLG'1 uitgevoerd waaruit blijkt dat in Gelderland 166.57 km2 nodig is aan groenblauwe dooradering om de gunstige staat van instandhouding van VHR-soorten te realiseren (naast de andere opgaven).

Ad 2: In bijlage 2 bij de statenstukken over VLGG staat over gbda:

1. We zetten in op 10% van het landschap voor droge en natte landschapselementen (groenblauwe dooradering) omwille van het vasthouden en opvangen van water, verhogen van natuurwaarden en versterken van de identiteit van het landschap;

2. Met de rijks ambitie van 10% gbda zien we mogelijkheden om de regionale landschapskwaliteit te versterken. Dit is ook een sterk instrument in het landelijk gebied voor biodiversiteit en waterkwaliteits- en klimaatopgaven. We kunnen hier nieuw bos en ecologische verbindingzones aan koppelen. Doordat boeren een

vergoeding krijgen voor aanleg en beheer van de landschapselementen levert gbda een bijdrage aan het agrarisch inkomen.

3. Wij gaan na wat de actuele omvang is waarvoor er een pilot in de Achterhoek loopt, waarin de financieringsbehoefte van 10% gbda wordt onderzocht om hoe we die kunnen combineren in een landschapsfonds omwille van langjarige zekerheid van boeren.

Ad 3: in dit gebiedsplan komt de term groenblauwe dooradering 3 keer voor.

Pg. 4: Inleiding: Het programma Vitaal landelijk gebied Gelderland vergt daarom zorgvuldige voorbereiding en onderbouwing van maatregelen in relatie tot de doelen en inzicht in de verwachte effecten. [...] Ook vereist onderbouwing meer inzicht in mogelijkheden van structurerende keuzen zoals water en bodem sturend, overgangsgebieden en groenblauwe dooradering en inzicht in effecten van maatregelen voor stikstofreductie en verbetering van waterkwaliteit en kwantiteit.

Pg. 49 : We maken drie maatregelenpakketten: Veluwe, Achterhoek-Liemers, Rivierengebied.[...] ontwerpprogramma Vitaal landelijk gebied Gelderland. De nadruk ligt op projecten en gebiedsprocessen met een watercomponent (KRW/beekdalen) en natuurcomponent (veenweide, groen blauwe dooradering en realisatie GNN), aangezien deze naar verwachting als geen-spijt-maatregelen kunnen worden gemotiveerd. Verder gaat het om stikstofmaatregelen die integraal onderdeel zijn van deze projecten. Ook gebiedsprocessen gericht op aanpak van vraagstukken die in het programma aan de orde komen nemen we mee.

Pg. 53: verwijzing naar het pilotonderzoek

UTRECHT

'Een sterk landelijk gebied, natuurlijk in balans', juli 2023

De term groenblauwe dooradering komt 22 keer voor.

Doelen: Het realiseren van GBDA in het landelijk gebied: 5% in 2030 en 10% in 2050 (in de drie NPLG-prioritaire gebieden (veenweiden, beekdalen en overgangszones) 10% in 2030)

Begroting: 117 miljoen tot 2030

In de samenvatting:

pg 6: Voor natuur gaat dit om diverse natuuropgaven, zoals Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Vogel- en habitatrictlijn, Bossenstrategie en Groen-blauwe Dooradering.

Pg 7 in de Gelderse Vallei: versterking van de biodiversiteit door groenblauwe dooradering.

Pg 13: in Figuur 2, gbda als een van de natuurdoelen in Opgaven en doelen Nationaal Programma Landelijk Gebied (uit: Startnotitie NPLG, 10 juni 2022)

Pg 14: Het realiseren van groenblauwe dooradering in het landelijk gebied: 5% in 2030, 10% in 2050 (in de drie NPLG-prioritaire gebieden 10% in 2030)

Pg 15: Als provinciaal doe: *Indicatief 2.760 (2030) tot 9.200 (2050) extra hectare groenblauwe dooradering*

Pg. 17: als denklijn voor de natuuropgave: *Natuuropgaven in samenhang realiseren, dat wil zeggen waar mogelijk combineren van opgaven zoals Natuurnetwerk Nederland, groene contour, groenblauwe dooradering, Bossenstrategie en het Aanvalsplan Grutto.*

Pg. 47: Over de analyses en verkenningen: *Ook het uitbreiden van de groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied levert een belangrijke bijdrage aan herstel van de (agrarische) natuur.*

Pg. 48: *De uitvoering van de Bossenstrategie doen we zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven zoals realisatie NNN (incl. Groene contour), groenblauwe dooradering, de VHR-opgave, agroforestry en Groen Groeit Mee.*

Op pg 48 staat een aparte alinea over Groenblauwe dooradering (GBDA)

We zetten ons maximaal in voor het realiseren van de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied: 5% in 2030 en 10% in 2050, in de drie NPLG-prioritaire gebieden 10% al in 2030 (veenweiden, beekdalen en overgangszones). Dit betekent het volgende:

- *Het primair doel van de GBDA is versterking van de biodiversiteit. Maar er liggen veel kansen voor het combineren met andere doelen zoals natuurinclusieve landbouw, aanleg bos, verbeteren waterkwaliteit, verminderen broeikasgassen. Daarnaast draagt het bij aan versterking van de landschappelijke kwaliteiten en versterkt het de mogelijkheden voor recreatie en klimaatadaptatie. Combineren van opgaven is daarmee vanzelfsprekend bij de GBDA.*
- *Specifiek voor de blauwe dooradering liggen er koppelkansen met de aanleg van verplichte bufferstroken, realisatie van de KRW-doelen en aanleg van verbindingen voor de Otter. Dit betekent dat we inzetten op natuurvriendelijke inrichting van oevers op plekken waar dat aan meerdere opgaven een bijdrage kan leveren.*
- *We ontwikkelen nieuwe instrumenten om de aanleg van nieuwe landschapselementen te stimuleren.*
- *We zetten in op uitbreiding van beheer (ANLb). Enerzijds moeten de nieuw aangelegde elementen en structuren beheerd worden en anderzijds is er aanvullend een enorme potentie, vooral in ecologisch beheer van sloten en oevers.*

Pg. 55 *Via het UPLG zetten we in op versterking van de stad-landrelatie. [...] We versterken de groenblauwe en recreatieve structuren en linten die stad en land verbinden, passend bij het bodem- en watersysteem. Landschap en cultuurhistorie vormen hiervoor veelal de basis. Doel is om de groenblauwe dooradering van stedelijk en landelijk gebied beter op elkaar aan te sluiten. Groene scheggen, rivieren en andere oppervlaktewateren door stedelijk gebied, groene werklocaties, ecologische woonwijken etc. dragen bij aan biodiversiteit, en ook aan een klimaatbestendige en gezonde leefomgeving*

Pg. 56: *Opwekken duurzame energie: Voor nieuwe zonnepanelen en windturbines zetten we in op meervoudig ruimtegebruik. [...] Ook zijn combinatiemogelijkheden aan de orde met nieuw bos, de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied, en bloemrijk grasland dat vlinders, bijen en andere insecten trekt.*

Pg. 61: *Veenweidegebieden: Groenblauwe dooradering is in de veenweiden vooral ingevuld als blauwe dooradering, onder andere gericht op de otter. Het ontwikkelen van flauwere oevers en bredere, onbemeste perceelranden geeft rijkere en schonere sloten.*

Pg. 68: *Utrechtse Heuvelrug en flanken: Realiseren van de groenblauwe dooradering (houtsingels, knotbomenrijen, essenhakhout, watergangen met natuurvriendelijke oevers en poelen).*

Pg. 70: Gelderse Vallei: Versterking biodiversiteit: groenblauwe dooradering, agrarisch natuurbeheer en uitbreiding natuur

Pg 71: versterking biodiversiteit in de Gelderse Vallei: Voor de natuur buiten het Natura 2000-gebied is versterking van de landgoederen nodig voor de NNN, draagt agrarisch natuurbeheer op open akkerland en de groenblauwe dooradering bij aan de biodiversiteit en zoeken we naar mogelijkheden voor de ontwikkeling van bos op de landgoederen rondom de beekdalen. Voor het stimuleren van groenblauwe dooradering werken we samen met het collectief Utrecht-Oost.

Pg. 81: In het hoofdstuk 'Instrumenten' over beheer en inrichting: Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid is steeds meer gericht op vergoedingen van groene en blauwe ecosysteemdiensten. Ook de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) biedt kansen. Daarbij wordt (in overleg met LNV) ook gekeken naar mogelijkheden om buiten het NNN-beheersvergoedingen [JOM: ik denk dat het koppelstreepje hier fout is] toe te kennen aan bijvoorbeeld gerealiseerde groenblauwe dooradering of nieuw bos.

Pg. 90 onder het hoofdstuk 'Toelichting op de maatregelpakketten': Pakket 1: Groenblauwe linten en scheggen en boerensloten. Het maatregelpakket groenblauwe linten en scheggen realiseert de doelen binnen het NPLG aan de hand van een divers instrumentarium. Het richt zich met name op het realiseren van groenblauwe dooradering (GBDA) door het landelijk gebied en tussen stad en land, met stevige bijdragen aan de natuur-, water- en klimaatdoelen. Het gaat hierbij om de volgende maatregelen: Opgaande houtige beplanting, Landgebruik voor koolstofvastlegging, Areaal ten behoeve van weidevogels aansluitend op NNN, Droge en natte ecologische verbindingen, Gunstige staat instandhouding conform de VHR, Hydrologienatuur, Bosareaal, Zoetwaterbeschikbaarheid combineren met verbetering waterkwaliteit conform KRW, Hydrologie natuur en waterkwaliteit conform KRW, onder meer in aangewezen beken, Levendige boerensloten door natte ecologische verbindingen en reductie gewasbeschermingsmiddelen in combinatie met beheer.

De maatregelen gaan prioritair landen in de Zuidelijke Eemvallei, Hollandsche IJssel, Kromme Rijn Linielandschap en verbindingen en in het Noorderpark.

In de bijlagen zijn de 'Analyses en Verkenningen' opgenomen.

Uit de recente analyse blijkt dat in tenminste 3% van het Utrechtse agrarisch gebied al lijnvormige landschapselementen aanwezig zijn. In de praktijk zal het iets meer zijn omdat niet alle gegevens beschikbaar zijn. Deze landschapselementen kunnen verschillend van aard zijn: houtig (houtwallen/-singels, hagen en knotbomen), nat (natuurvriendelijke oevers en poelen) en rand (bloem- en kruidenrijke graslanden van bermen en dijken). Wat ze gemeen hebben, is dat ze allemaal in het agrarisch gebied liggen en daar de biodiversiteit verbeteren (Deltaplan Biodiversiteitsherstel, 2018). Het gaat hierbij niet alleen om het percentage, maar ook om de vraag welke landschapselementen waar nodig zijn. Dit verschilt per landschapstype.

GBDA is ook genoemd in het 'eerste overzicht instrumentenkoffer'.

Kostenraming: GroenBlauweDoorAdering (GBDA) structurele kosten = 90.000.000 = beheerkosten van ca 1.700 ha houtige elementen, 900 ha natte elementen en 900 ha randen.

FLEVOLAND

'Concept Ontwerp', 30 juni 2023

De term groenblauwe dooradering komt 56 keer voor.

Pg. 5: *Daarom zetten wij in dit FPLG (verder) in op het verweven van functies in overgangsgebieden tussen landbouw, stad en natuur, en in het vergroten van de genoemde groenblauwe dooradering.*

Pg. 9: *Het merendeel van de NPLG-doelen is niet nieuw en is bekend binnen Flevoland: het gaat om (nationale en Europese) verplichtingen op het gebied van water, natuur, klimaat en de groenblauwe dooradering.*

Pg. 12: *In Flevoland wordt ingezet op het minder hard maken van overgangen tussen landbouw en stedelijke gebieden aan de ene kant en natuur aan de andere kant. Dit omvat het bevorderen van groenblauwe elementen binnen agrarische landschappen, zoals natuurvriendelijke akkerranden en groene oevers.*

Pg. 36: *voor wat betreft de relatie tussen de woningbouwopgave en het FPLG: in de NOVEX is groenblauwe dooradering van het landelijk gebied een belangrijk thema, maar ook bij uitbreiding van stedelijk gebied is een groenblauwe dooradering van het te verstedelijken gebied een belangrijk thema.*

Pg. 37: *in de tabel met een samenvattend overzicht regionale doelen Rijk-NPLG (Uit ontwikkeldocument NPLG): 10% groenblauwe dooradering (2050) waarvan de helft in 2030 gerealiseerd is.*

Pg. 38: *In de tabel Nationale NPLG doelen vertaald naar Flevoland: 10% groenblauwe dooradering uiterlijk in 2050, 5% al in 2030*

Pg 40: *de doelen van 5% (2030) en 10% (2050) voor groenblauwe dooradering zijn van toepassing op de provincie Flevoland.*

Pg 42: *De provincie heeft begin 2023 ideeën gevraagd aan de samenleving. Ongeveer 25% van de ideeën viel in de categorie gbda.*

Pg 45: *hier wordt gezegd dat de NPLG geen doelen stelt aan de (transitie van de) landbouw maar de gbda wel relevantie heeft voor de landbouw*

Pg 50: *Door de geoptimaliseerde landbouw in Flevoland is er een tekort aan gbda in het landelijk gebied.*

Pg. 58: *één van de conclusies uit de landschapsecologische systeemanalyse van de NNN: voor akkervogels, algemene biodiversiteit en ondersteuning van de natuurgebieden functioneert het agrarisch gebied op dit moment niet voldoende. Als één van de aandachtspunten is gbda genoemd.*

Op pg. 58 wordt een hele alinea gewijd aan gbda: samengevat:

- Voor de analyse van het huidige doelbereik is gebruik gemaakt van de analyse van WENR (die hebben alles wat geen NNN of bebouwde kom is landelijk gebied genoemd). Ze (prov. Fl) verwacht dat ze nog landelijke afspraken verwachten over de definitieve analyse van de gbda.
- *Van de 5% (in 2030) is er al 2.718 ha aan natuur of landschapselement.*
- *Er is 1.080 ha aan ecologische bermen*
- *Op dit moment is het zonder duidelijke kaders voor een berekening niet mogelijk om de opgave voor 2030 te kwantificeren.*
- *Daarnaast is de inschatting dat er animo is voor deelname bij agrariërs voor teeltvrije zones van 4% in het kader van het GLB. De exacte omvang is nu nog onbekend.*
- *Het toepassen van een groenblauwe dooradering in Flevoland zal extra leefgebied en verbindingen opleveren en een impuls geven aan de biodiversiteit in Flevoland en daarmee een belangrijke bijdrage aan het halen van de VHR-doelen.*
- *In Flevoland gaat het om dijken, weg- en spoorbermen, (kavel-)sloot-, tocht-, kanaal- en vaartkanten, ecologische verbindingzones, clusters agrarisch natuurbeheer en de bufferzones ter verbetering van de waterkwaliteit samen met de erfbeplanting van boerderijen.*
- *Er wordt via pilots gewerkt.*
- *Het groene netwerk is vooral in eigendom van diverse overheden. Er wordt voor de groene draad ook gewerkt met burgers.*

Op pg. 59 staat een alinea over 'verbeteren connectiviteit in groenblauwe dooradering'. *Het gaat om: stuwen die een belemmering zijn voor de vismigratie.*

Pg. 80: *gbda helpt bij het reduceren van de CO2 uitstoot.*

Pg. 83: *De areaalopgave uit het NPLG voor de Flevolandse natuurtypen is nog niet gekwantificeerd. Duidelijk is wel dat deze fors is. Het gaat daarbij vooral om extra moeras en dooradering. [...] Dit vraagt om versterken en vergroten van de groenblauwe dooradering, [en vergroten ANLb, en versterken overgangen tussen landbouw- en natuurgebieden]. Flevoland heeft een groenblauwe dooradering doelstelling van 5% in 2030, die al deels is ingevuld.*

Pg 84: herstellen en uitbreiden van gbda/natuurvriendelijke oevers voor het verbeteren van de waterkwaliteit.

Pg 97: gbda in de groene corridor Dronten-Lelystad

Pg. 101: Transformatie van glastuinbouw Almere met ondermeer gbdA

Pg 107: een alinea over gbda met:

- *Maatregel Ecologisch berm- en dijkbeheer*
- *Maatregel droge dooradering (met houtige landschapselementen)*
- *Maatregel erfbeplanting*
- *Maatregelen voor blauwe dooradering in een aparte alinea*

Pg. 112: maatregel verhogen agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb): met 10% gbda

Pg. 112: maatregel verbinden landelijk met stedelijk gebied: de groene dooradering van de stedelijke omgeving, en de connectie met het landelijk gebied hebben positieve gevolgen voor zowel het stedelijk als het landelijk gebied. Een strikte scheiding kan zorgen voor het missen van kansen.

Pg 113: nogmaals gbda als ecologische structuur tussen stad en land cq. binnenstedelijke gbda met de (natuur)gebieden aan de randen van en buiten de gemeente

Pg. 118: maatregel natuurvriendelijke oevers: voorstellen voor gbda uit de samenleving als pilots starten

Pg. 118: maatregel groot onderhoud voor herstellen en optimalisatie van bestaande natuurvriendelijke oevers in de provinciale hoofdvaarten: voor KRW heeft de provincie 40% van de provinciale hoofdvaarten natuurvriendelijke oevers aangelegd. Deze zorgen voor een gbda.

Pg. 119: maatregel groenblauwe nerven gebied Dronten langs sloten, tochten en vaarten: geleidelijke overgangen creëren en natte groenstroken.

Pg. 121: mbt recreatie en toerisme: bijdrage gbda hieraan

Pg. 128: voor gbda is een bedrag begroot van 178.100.000 euro.

Bijlage 1: Minimale vereisten aan het gebiedsprogramma uit de handreiking voor de gebiedsprogramma's NPLG over gbda: *Provincies inventariseren wat het huidige percentage aan groenblauwe dooradering is. Via het aanvalsplan landschapselementen wordt helder gemaakt hoe dit gedaan kan worden. Etc.*

NOORD-HOLLAND

'Buitengewoon Noord-Holland', startversie, juni/juli 2023

De term groenblauwe dooradering komt 51 keer voor.

Pg. 6: Onder: 'De opgaven en de belangrijkste richtinggevende keuzes'. Onder alinea 'Natuur en stikstof'
De belangrijkste opgave in het NPLG is om de Europese biodiversiteitsdoelen te behalen, waarbij de soorten en leefgebieden van de Vogel- en Habitatrichtlijn voorop staan. We werken aan het herstel van de natuurkwaliteit in Natura 2000-gebieden door de hydrologische condities op orde te brengen, natuurherstelmaatregelen uit te voeren en de neerslag van stikstof in deze gebieden fors te reduceren. Daarnaast ronden we het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af en leggen we 1.400 hectare nieuw bos en 10% groenblauwe verbindingen ('dooradering') aan.

Pg. 16: *Maar ook in de andere NOVEX- gebieden zijn thema's aan de orde die in dit PPLG worden beschreven, zoals in de Metropoolregio Amsterdam (verstedelijking in relatie tot een aantrekkelijk landschap en het groenblauwe netwerk)*

Pg. 17: *NPLG: 10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is. PPLG: Groenblauwe dooradering. 10% van het areaal landelijk gebied. Exacte ruimtebeslag nog niet bekend; Deels al gerealiseerd. Is een Verplichting die voortvloeit uit NPLG.*

Pg. 19: *Binnenduinrand is een bijzonder gebied: Dit vullen we in door de begrenzing van 300 hectare extra NNN in de binnenduinrand en aanvullende groenblauwe dooradering. We verkennen geschikte locaties. Waar dit gevolgen heeft voor huidige functies, zoals de bollenteelt, zoeken we met de bollensector naar oplossingen (zie paragraaf 2.6.5).*

Pg. 19: *Natuurverbindingen als cruciaal deel van het Natuurnetwerk Nederland.[..]. Veel natuurverbindingen zijn nu nog enkel ingetekend als een 'lijn op de kaart'. Daadwerkelijke realisatie zal ongeveer 850 hectare ruimte vragen, deels in de vorm van kleine natuurgebieden (circa 40%, dus 340 hectare) en deels in de vorm van groenblauwe dooradering (circa 60%, dus 510 hectare). De eerstgenoemde kleine natuurgebieden begrenzen we als NNN, zodat deze planologisch beschermd worden. De groenblauwe dooradering wordt niet begrensd als NNN.*

In 2013 hebben wij van het Rijk alleen middelen ontvangen voor het deel van het NNN dat onder het Natuurpact viel. Noord-Holland had een aanzienlijk grotere NNN dan onder het Natuurpact en hebben ervoor gekozen om de NNN niet te verkleinen. [...] Omdat de afronding van het gehele NNN noodzakelijk is voor het behalen van de NPLG-opgaven vragen wij uit het Transitiefonds aanvullende middelen voor het financieren van onze gehele NNN-opgave, inclusief het beheer ervan en de natuurverbindingen.

Pg. 21. Een aparte alinea over Groenblauwe dooradering

Wat eronder wordt verstaan. *kleine landschapselementen, zoals bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen en hoogstamboomgaarden. Of natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Ecologisch beheerde sloten kunnen ook tot groenblauwe dooradering worden gerekend, evenals keverbanken of kruidenrijke akkerranden.*

Bijdrage aan andere opgaven: *De kracht van de groenblauwe dooradering is dat deze bijdraagt aan veel verschillende opgaven in dit PPLG, zoals versterking van de biodiversiteit en landschapskwaliteit, verbeteren van de water-, bodem- en luchtkwaliteit, natuurlijke plaagbestrijding en recreatieve voorzieningen.*

De opgave is dat in 2050 10% van het landelijk gebied buiten het NNN uit groenblauwe dooradering bestaat, waarvan de helft in 2030 bereikt moet zijn. Wij verwachten dat deze opgave kan worden gerealiseerd, maar hij is zeer omvangrijk. Er is dan ook een stevige impuls nodig, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Inventarisatie: *We werken aan een inventarisatie van alle elementen die vallen binnen de richtlijnen van het Rijk. Behalve elementen op landbouw- grond betreft de groenblauwe dooradering ook grond zonder landbouwfunctie, die in eigendom is van overheden en particulieren, niet zijnde agrarische ondernemers. Deelname is op vrijwillige basis.*

Programmagebieden: *We vertalen de opgave van 10% ongewijzigd door naar de vijf programmagebieden. Op basis van de hiervoor genoemde inventarisatie concretiseren we de exacte opgave per programmagebied. De ervaring is dat de groenblauwe dooradering meestal wordt opgepakt als zich kansen voordoen. Daarom is de uitwerking ervan een belangrijk onderdeel van de uitvoeringsprogramma's (zie hoofdstuk 5).*

Financiële instrumenten: *We realiseren ons dat de opgave alleen kan worden gerealiseerd als er voldoende financieel aantrekkelijke instrumenten beschikbaar zijn voor agrarische ondernemers. Financiering gebeurt waar mogelijk via (bij voorkeur langjarige) subsidies voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het Landbouwportaal. Wij vragen uit het Transitiefonds middelen aan.*

Netwerk en prioritering: met name inzet op lijnvormige elementen, die een netwerk vormen. Waar dat een bijdrage levert richten we ons ook op andere elementen zoals poelen en erven. Indien prioritering nodig is beginnen we in de nabijheid van natuurgebieden, om zo de meest directe bijdrage te leveren aan de opgaven in dit PPLG. Daarnaast herstellen we als eerste de reeds aanwezige, maar aangetaste of geïsoleerd geraakte landschapselementen. We zien koppelkansen met de aanleg van natuurverbindingen, maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water en Bossen- strategie en versterking van het recreatief aanbod en het leefgebied van boerenlandvogels. Van belang is een goede spreiding, die recht doet aan de specifieke landschapstypen: het juiste element in elk landschap. Hiermee wordt de landschapskarakteristiek versterkt. Er moeten geen grote gaten ontstaan in de ruimtelijke verdeling.

Bodem-water sturend: Daarnaast moet de invulling van de groen-blaue dooradering qua soortensamenstelling en ruimtelijke verdeling passen bij de bodem en de aanwezigheid van water in een gebied. Zo vragen waterrijke gebieden (met meer sloten en watergangen) meer natuurlijke oevers of ecologisch slootbeheer dan de hoge zandgronden. We sluiten zoveel mogelijk aan bij natuur- kernen en bestaande ecologische stapstenen in het landschap. Bij de aanleg houden we rekening met weidevogelleefgebieden.

Pg. 22: Voor akkervogels zoals patrijs en gele kwikstaart zetten we samen met de agrarische collectieven de inrichting en beheer van akkerranden door. We sluiten de groenblauwe dooradering hierop aan.

Pg. 31: water- en bodemdoelen: Ook de, hoe dan ook positieve, effecten van de verduurzaming van de landbouw, de verbetering van hydrologische condities in de Natura 2000-gebieden en de groenblauwe dooradering die met dit PPLG een impuls zullen krijgen, zijn nog niet te kwantificeren.

Pg. 32 We werken toe, samen met de waterschappen, naar verbreding van het Landbouwportaal met andere thema's zoals groenblauwe dooradering, klimaatmitigatie en zoetwaterbeschikbaarheid.

Pg. 35: Voor het halen van KRW-doelen is het aanleggen van meer groenblauwe dooradering belangrijk (zie paragraaf 2.2.4).

Pg. 41: onder het hoofdstuk: Emissiereductie landgebruik (inclusief bodemdaling)

Aan de opgaven voor landbouwbodems en voor bomen-bos- natuur die zich richten op koolstofvastlegging: Wij geven hier invulling aan door natuurherstel en -ontwikkeling, zoals bosaanplant, realisatie van de groenblauwe dooradering, verbetering van de water- en bodemkwaliteit en maat- regelen om veengroei te bevorderen. Wij gaan ervan uit dat we hiermee ons aandeel in voldoende mate leveren.

Pg. 41+ 42: Het remmen van de veenoxidatie en bodemdaling in het veenweidegebied is cruciaal. De aanleg van natuur- vriendelijke oevers (onderdeel van de groenblauwe dooradering), is genoemd als één van de maatregelen hiervoor.

Pg. 44: Als onderdeel van een natuurinclusieve agrarische bedrijfsvoering: *Deelname in een gebiedscollectief met ambitieuze gebiedsbeheer plannen ten aanzien van een groenblauwe door- adering en soortenbeheer kunnen de resultaten versterken.*

Pg.45: Extensivering veehouderij in veenweidegebieden geven druk op de ruimte. Deze druk komt voort uit de opgave tot extensivering en de transitie naar kringlooplandbouw. Daarnaast vragen ook niet- agrarische functies ruimte, zoals woningbouw, energie- transitie, groenblauwe dooradering en natuurontwikkeling.

Pg. 46: Onder Landschap en erfgoed: *Ons landschap verandert de komende decennia. [...] Onze beschermde landschappen en natuurgebieden vormen een duurzaam groenblauw raamwerk. Met de afronding van het Natuurnetwerk Nederland, de aanleg van bos, groenblauwe dooradering en recreatief groen werken we door aan de ontwikkeling van dit raamwerk.*

Pg. 47: Onder: recreatie: *We moeten dus ook nieuwe recreatie- voorzieningen creëren. Waar mogelijk combineren we dit met de aanleg van het Natuurnetwerk Nederland, bossen en groenblauwe dooradering, locaties voor waterberging met strandjes en zwemgelegenheden, nieuwe verdienmodellen in de agrarische sector – inclusief boerenland-, vlonder- of laarzenpaden – en een groene, meer duurzame inrichting van bedrijven- terreinen.*

Pg. 52: Landbouwportaal In het Landbouwportaal Noord-Holland bundelen de waterschappen, provincie en agrarische organisaties de krachten. Via het Landbouwportaal kan subsidie worden aangevraagd voor maatregelen op het gebied van water, bodem en natuur. Ook is het mogelijk om een coach op het erf te laten komen voor bedrijfsadvies op maat. Wij steunen de voortzetting van het Landbouwportaal en verbreding naar andere thema's zoals groenblauwe dooradering, klimaatmitigatie en zoetwater- beschikbaarheid.

Pg.59: In een Field Lab experimenteren agrarische onder- nemers, ketenpartijen, kennisinstellingen, over- heden en maatschappelijke partijen met verschil- lende agrarische maatregelen en innovaties. Het doel is om de transitie naar kringlooplandbouw te versnellen. Groenblauwe dooradering is één van de dingen die 50 ondernemers in Field Lab Groene Hart laten zien wat mogelijk is.

Pg. 63-71: aanpak van GBDA in de 5 Programmagebieden: 1) Wadden, Kop van Noord- Holland en West- Friesland 2) Noord-Kennemerland, 3) Laag-Holland, 4) Zuid-Kennemerland en Amstel-Meerlanden, 5)

Gooi en Vechtstreek. Per gebied zijn karakteristieken beschreven hoe hier het beste gbda kan worden gerealiseerd.

Pg.73: Opdracht voor alle 5 programmagebieden: *realiseren we uiterlijk in 2030 5% groenblauwe dooradering in het programmagebied. Uiterlijk in 2050 brengen we dit percentage op 10%. De koppelkansen (natuurverbindingen, bufferstroken, teeltvrije zones en natuurvriendelijke en natuurlijke oevers, KRW, bossenstrategie en recreatief aanbod) worden daarbij benut en de uitwerking nemen we mee in de uitvoeringsprogramma's.*

Pg. 74: groenblauwe dooradering als combinatieopgave met recreatie

Pg. 75. *Onder maatregelpakketten: De p.m.-posten hebben betrekking op onderdelen waarvoor wij thans nog geen goede financiële raming kunnen maken. Dit geldt met name voor de kpi-systematiek voor agrarische ondernemers (waarvan de invulling mede afhankelijk is van de beleidsontwikkeling op nationaal niveau) en voor de aanleg en het beheer van de groenblauwe dooradering. Wij verwachten dat hier zeer aanzienlijke bedragen mee gemoeid zullen zijn en dat de uiteindelijke raming dus nog flink hoger zal uitvallen.*

Pg. 76: *Met het Rijk verkennen wij graag of andere dekkingsbronnen mogelijk zijn. We bespreken dan ook hoe we omgaan met structurele kosten voor beheer en onderhoud na de looptijd van het Transitiefonds (2035), inflatie en de dekking van de kosten voor aanleg en beheer van groenblauwe dooradering na 2035.*

Pg.77: *Schema 12. Beoogde maatregelpakketten Transitiefonds (bedragen x miljoen euro): Groenblauwe dooradering: Investering 7 M, beheer 4 M, totaal 11 M Euro.*

ZUID-HOLLAND

'Naar een nieuwe balans in het landelijk gebied', toetsbaar voorontwerp, juni 2023

De term groenblauwe dooradering komt 25 keer voor.

Pg.7: Onder het kopje: *Onze ambitie voor een vitaal landelijk gebied: Verwevenheid stedelijk en landelijk gebied draagt bij aan doelen. In grote delen van Zuid-Holland zijn het landelijk gebied en het stedelijk gebied zodanig met elkaar verweven dat de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied doorloopt tot in de stad. Met name waar de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied doorloopt tot in de stad kan een robuust netwerk gevormd worden. Het groen/blauw dient daarmee zowel de biodiversiteit, klimaatadaptatie als de mens (gezondheid en recreatie).*

Pg. 9: Voor NOVEX-gebieden: *Hierbij gaat het om het versterken van groenblauwe structuren en het vergoten van de toegankelijkheid en nabijheid van natuur en recreatie.*

Pg. 19-20: hier is een aparte alinea gewijd aan GBDA:

De NPLG-doelstelling is dat 10% van het landelijk gebied in 2050 GBDA is gerealiseerd, dit is circa 16.000 hectare. Momenteel is circa 6.500 tot 10.000 hectare (4 tot 5,9%) aanwezig. Het doel voor 2030 is dat de helft van deze opgave (het gat tot 10%) in het landelijk gebied wordt gerealiseerd. In de prioritaire gebieden, voor Zuid-Holland de Veenweiden- en overgangsgebieden, moet de volledige opgave van 10% GBDA in 2030 zijn ingevuld. Wat dit betekent in termen van hectares voor 2030 in deelgebieden gaan we met deze inventarisatie bekijken.

Gebiedsanalyse landelijk gebied

Om te bepalen wat er nodig is voor het halen van de doelen, is het van belang om te weten waar we nu staan. Wat is de nul-situatie in onze kern- en deelgebieden? En als we de nul-situatie afzetten tegen de doelen (die nog duidelijker worden), wat is dan de opgave voor de deelgebieden in de Zuid-Hollandse Delta, Kust en Duinen en Veenweiden?

[..] Daarom zijn we begin 2023 met onze (deel)gebieden aan de slag gegaan om een gezamenlijke basis te leggen voor het vervolg. Deze gezamenlijke basis is hier uitgewerkt in de gebiedsfoto en de opgavenkaart met toelichting.

De gebiedsfoto bestaat uit 14 kaarten die een kernachtige samenvatting geven van de huidige situatie.

Pg. 28: *Er is ook een kaart voor inventarisatie huidige GBDA: Thema 8.*

Met groenblauwe dooradering (GBDA) worden landschapselementen bedoeld, 'kleine' natuurelementen (maximaal paar hectare en vooral lijnelementen) die het landschap in belangrijke mate vormgeven (bijvoorbeeld bomenrijen, natuurvriendelijke oevers en kruidenrijke akkerranden). Uit de kaart volgt dat Zuid-Holland in het landelijk gebied totaal tussen de 4 en 5,9% aan GBDA heeft. Hiervan bestaat 3,1 tot 4,6% uit droge en ongeveer 1% uit natte landschapselementen. Voor de verdere ontwikkeling van groenblauwe dooradering liggen eronder meer kansen de Veenweiden in de Alblasserwaard (project Prachtsloten), natte en droge dooradering in Kust en Duinen met uitlopers tot in de stad en de akkerranden en de kreken (natte dooradering) en secundaire waterkeringen in de Zuid-Hollandse Delta. In de Veenweiden is op dit moment de meest uitgebreide GBDA, met name via droge elementen. Met een oppervlak van ongeveer 1100 tot 1700 hectare draagt het kerngebied Veenweiden ook voor een belangrijk deel bij aan de natte dooradering van het totale landelijke gebied van Zuid-Holland. [..]

Pg. 29: *Wij zijn van plan om dit verder inzichtelijk te maken naar huidige percentage voor prioritaire (veenweide en overgangsgebieden) en niet-prioritaire gebieden.*

Pg. 59: *Dus ook buiten de beschermde natuurgebieden en in de stad zijn een gezonde bodem, schoon en voldoende water, voldoende plek voor voedsel en voortplanting en het terugdringen van negatieve externe invloeden zoals stikstof van belang. Daarom is ook het meer fijnmazige groenblauwe netwerk buiten de beschermde natuurgebieden cruciaal; heldere sloten met een goede waterkwaliteit en bloemrijke oevers, houtkaden, oude knotwilgen, en bermen die rijk zijn aan bloemen en insecten.*

Kortom: een natuurinclusief landschap, zowel gekoppeld aan agrarisch gebruik als andere functies, waaronder zonnevelden, bedrijventerreinen en wonen, dat gebaseerd is op de kaders van water- en bodem sturend, waarbij algemene soorten planten en dieren overall ook algemeen zijn. De agenda natuurinclusief en het daaraan gekoppelde concept van "basiskwaliteit natuur" (algemene soorten ook algemeen houden) zijn daarbij belangrijk en richtinggevend.

Pg. 60-61: onder het kopje: *Combineren maatregelen VHR doelen met water en klimaat doelen voor synergievoordelen*. Als voorbeelden zijn genoemd: *Groenblauwe dooradering en de verplichte bufferstroken rondom land- en tuinbouwpercelen*. En: *Natuurvriendelijke oevers en de KRW opgave*.

Pg. 61: *Groenblauwe dooradering zal kwaliteit toevoegen aan de recreatieve beleving van het landschap*. *Mogelijk biedt dit ook nieuwe kansen voor waterrecreatie, zolang gebieden met kwetsbare natuurwaarden niet samenvallen met drukke recreatieve bestemmingen*.

Pg. 72: *Maatregel Groenblauwe dooradering is één van de maatregel pakketten*.

Pg. 74: hier is de maatregel verder uitgewerkt:

Doel van de maatregel: *De maatregel Groenblauwe dooradering ZH-PLG is gericht op het uitbreiden van het oppervlak Groenblauwe dooradering (GBDA) in Zuid-Holland conform de landelijke doelstelling van 10% groenblauwe dooradering in 2050.*

Beoogd resultaat: *De maatregel groenblauwe dooradering richt zich op het opschalen van de reeds aanwezige GBDA in Zuid-Holland. Dit doen we door pragmatisch te starten met kansrijke projecten; Hoeksche Waard, Alblasserwaard en Westland. [...] De projecten fungeren zoals vliegwielen voor projecten in andere gebieden. De kansrijke projecten vormen een gebiedsgericht initiatief waarbij sprake is van intensieve samenwerking van regionale gebiedspartijen en/of stakeholders. De realisatie van GBDA is een gezamenlijke inspanning van onder meer de waterschappen, agrarische collectieven, agrariërs, gemeenten en de provincie.*

Bijdrage aan het doelbereik

Zie hierboven: % en hectares.

In de prioritaire gebieden, voor Zuid-Holland de Veenweiden- en overgangsgebieden, moet de volledige opgave van 10% GBDA in 2030 zijn ingevuld. Deze gebieden hebben prioriteit.

Pg. 75: *We nemen de landelijke doelstellingen over. De provincie heeft deze opgave per kern- en deelgebied uitgewerkt. Bij de invulling van de GBDA kijken we naar meekoppelkansen met andere opgaven zoals verbetering waterkwaliteit, recreatie, stikstofreductie en natuurherstel.*

Voorbeelden van gebieden zijn o.a: Alblasserwaard (veenweiden), Hoeksche Waard, het landelijk gebied en het stedelijk gebied waarmee er overlap is met het Rijksprogramma Groen in en om de stad (GIOS). Groenblauwe dooradering dient daarmee zowel de biodiversiteit, klimaatadaptatie als de mens (gezondheid en recreatie).

Pg. 75: Status bestuurlijke verankering

De Provinciale Staten heeft in de vastgestelde Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving (2019) de provinciale ambitie om aan de biodiversiteitsdoelen te voldoen geconcretiseerd. GBDA is daarnaast opgenomen in meerdere provinciale beleidstukken, zoals de door GS vastgestelde Contouragenda Natuurinclusief Zuid-Holland (2023) en de Hoofdlijnennotitie Vitale landbouw Zuid-Holland (2020).

Via subsidiereregelingen als SKNL en ANLb levert de provincie ook reeds een financiële bijdrage aan de realisering van GBDA. Ook het vastgestelde provinciale soortenbeleid en de Bossenstrategie gaan uit van een GBDA. [...] De vervolgstappen voor het realiseren van de doelen en het nauwkeurig in beeld brengen van de gebieden met veel potentie voor GBDA werken we in Q3 2023 verder uit.

Randvoorwaarden Rijk

Huidige financieringen voldoen niet aan de garantie voor vergoedingen die ondernemers nodig hebben om investeringen te doen. In de kansrijke ontwikkelingen worden zogenaamde verdienmodellen onderzocht.

Pg. 81; *vergoeding van groenblauwe diensten wordt genoemd als één van de economische perspectieven voor de melkveehouderij.*

Pg. 104: *Een voorbeeld is het combineren van maatregelen en projecten voor verduurzaming veehouderij, groenblauwe dooradering en waterkwaliteit. Idealiter leiden combinaties van maatregelen tot groter doelbereik voor het ZH-PLG, doelmatige inzet van middelen en vergroot het de haalbaarheid van de ambitie en doelstellingen voor het landelijk gebied.*

Pg. 105: *Voor de verschillende thema's in het ZH-PLG kunnen diverse instrumenten ingezet worden. [Zie navolgende tabel]. Er zijn echter ook instrumenten die nog missen, zoals een mogelijkheid om ecologische verbindingzones, wilgengrienden en moeilijk bereikbare percelen dekkend te financieren. Ook mist een aantrekkelijke beheersubsidie die meer biedt dan alleen kostenderving zoals het ANLb bij weidevogelbeheer.*

Op pagina 106 (Tabel 4) is een overzicht gegeven van verschillende typen instrumenten (niet uitputtend);

Tabel 4 Overzicht van verschillende typen instrumenten (niet uitputtend)

Type	Categorie	Instrumenten	
Juridisch	Ruimtelijke Ordening	Omgevingsvisie	
		Omgevingsverordening	
		Omgevingsprogramma's	
	Bevoegd gezag natuur en grondwater	Vergunningverlening	
		Toezicht houden, monitoring	
		Handhaven	
		Juridische borging beleidsregels	
		Normeren en beprijzen	
	Beheer	(vaar) wegbeheer	
		Beheerplannen Natura 2000	
Financieel	Investeren en financieel participeren	Deelnemingen	
		Garantstellingen	
		Leningen	
		Belonen	
		Subsidies	
	Uitvoeringsnota Grondbeleid, waaronder grondbeleid instrumentarium	Verwerving	
		Uitgifte	
		Overdracht	
		Beheer	
		Grond gerelateerde instrumenten	
		Verpachting	
		Kavelruilprocessen	
		Landinrichting	
	Inkopen	Inkoopbeleid	
		Inhuur	
		Opdrachtverlening	
		Launching customer	
	Professionele inzet	Trekkerschap	
		Capaciteit	
		Expertise	
		Ondersteuning	
	Communicatie	Afspraken maken en communicatie	Bestuurlijk overleg
			Overeenkomsten
Lobby			
Loket			
Coaching			
Voorlichting			
Kennisdeling			
Dashboards			

Pg. 106: Kosten

De financiële middelen die nodig zijn voor het realiseren van de opgaven in het landelijk gebied zullen voor een groot deel door het Rijk beschikbaar worden gesteld. Het zogenoemde Transitiefonds is de belangrijkste financieringsbron. [...]

Na vaststelling van het ZH-PLG vragen we Rijksmiddelen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur aan voor uitvoering.

Geschatte kosten: Maakt deel uit van een groter pakket natuur en landschapsmaatregelen. In totaal 3,9 miljard, 39000.000.000 = 3900 miljoen

ZEELAND

Zeeland heeft gbda zeer ver uitgewerkt in 4 documenten: 1) samenvatting maatregelen, 2) opgaven 3) structurerende keuzes en 4) maatregelen.

Deel I: samenvatting maatregelen

Pg 2: *In aanvulling op het Programma Natuur zijn in het gebiedsprogramma een aantal aanvullende maatregelen opgenomen zoals de aanleg van groen-blauwe dooradering.*

Deel II: opgaven (term groen-blauwe dooradering komt 28 keer voor)

Pg 4: *gbda wordt een structurerende keuze genoemd: Invulling 10% groenblauwe dooradering: Uitleg over inpassingsmogelijkheden van landschapselementen die bijdragen aan het realiseren van 10% groenblauwe dooradering*

Pg 10: *Al gerealiseerd t/m 2023: 4077 (3%) (uitgaande van landelijke schatting, nog niet gebaseerd op eigen inventarisatie)*

Pg 10: *begroting: 654,7 miljoen*

Er is een apart hoofdstuk voor Groenblauwe dooradering (pg 8 t/m 12) met:

Definitie: *GBDA is het netwerk van 'groene en blauwe landschapselementen' die de verbinding vormen tussen natuurgebieden en het agrarisch cultuurlandschap.*

Functies van GBDA: *kan verschillende functies in het agrarisch cultuurlandschap hebben:*

1) Natuurfunctie (leefgebied en verbinding van het landschap met en tussen natuurgebieden. Lijnvormige landschapselementen, als heggen, singels, knotbomen, kruidenrijke- en bloemrijke akkerranden als migratieroutes. Blauwe landschapselementen zoals poelen en sloten met natuurvriendelijke oevers dienen veelal als voortplantingsplaats van amfibieën en insecten. Voor vogels schuilgelegenheid in door struweel of hagen.

2) Landbouwfunctie: natuurlijke plaagbestrijding en waterbeheer (verbeteren waterkwaliteit, retentie en conservering), en bestuiving.

3) Cultuurhistorische en aardkundige functie versterken en beschermen.

4) Recreatieve functie: combineren met wandel- en fietspaden en de aanleg van groene recreatiezones. Leefbaarheid en beleefbaarheid. Wonen, werken, recreëren. Verhoogt de biodiversiteit en het landschappelijke contrast met de stedelijke gebieden.

GBDA is een essentieel onderdeel van het Zeeuwse cultuurlandschap. *Goed voor de biodiversiteit, klimaatbestendigheid, bodemleven, waterkwaliteit en onze eigen gezondheid.*

Doelen: *Landelijk 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2050 waarvan 50% in 2030 gerealiseerd en in 2035 65% van het einddoel.*

In prioritaire gebieden is het de ambitie om de volledige 10% al in 2030 te realiseren.

Een ruwe schatting van de huidige situatie is dat landelijk gemiddeld al 3% groenblauwe dooradering aanwezig is. De ambitie om 7% meer GBDA te realiseren, zal een structurele bijdrage leveren aan het herstel van het Nederlandse cultuurlandschap. Boeren hebben in deze resterende opgave een belangrijke rol en kunnen tot 80% van de GBDA-opgave helpen realiseren, maar ook andere particuliere grondeigenaren zullen hieraan bij moeten dragen. Daarnaast moeten overheidsgronden van gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk met voorrang duurzaam ingericht worden ten behoeve van de benodigde GBDA.

Landschapstypen en –elementen in Zeeland: *Per landschapstype van Zeeland is aangegeven welke elementen daarbij horen.*

Opgave:

Landelijk gebied is 1359 km² (135.900 ha).

Gerealiseerd in 2030 (6,5%) = 8.833. Gerealiseerd in 2050 (10%) = 13.590

Momenteel wordt op basis van beschikbare data geïnventariseerd hoeveel procent GBDA al aanwezig is en is een kaart in ontwikkeling met daarop alle bestaande landschapselementen. Aan de hand van deze inventarisatie kan gerichter bepaald worden wat de resterende opgave voor Zeeland is en waar deze zou moeten worden uitgevoerd. Tot die tijd gaan wij uit van de landelijke schatting van 3% voor al gerealiseerde GBDA in Zeeland en komt de resterende Zeeuwse opgave als volgt eruit te zien.

Al gerealiseerd t/m 2023 (3%) = 4.077

Te realiseren t/m 2030 = 4.756

Te realiseren t/m 2050 = 4.756

Werkwijze: *In bestaande en/of nog op te starten gebiedsprocessen samen met betrokken partijen bepalen hoe en wáár. Aansluiten bij de landschappelijke, cultuurhistorische karakteristieken van de Zeeuwse regio's met behoud van streekidentiteit.*

Al aan de slag te gaan met kansen en initiatieven van onderop, in heel Zeeland.

Overgangsgebieden zijn prioritaire gebieden in de opgave voor GBDA maar zijn in deze versie van het gebiedsprogramma (nog) niet aangewezen.

Wanneer uit de afwegingen van deze structurerende keuze blijkt dat de hectares GBDA in zones rondom Natura 2000-gebieden nodig zijn voor systeemherstel, volgt Zeeland de landelijke prioritering in de opgave om de 10% in deze zones te realiseren voor 2030. Dit in synergie met andere NPLG opgaven.

Samenhang met andere opgaven

Komende tijd wordt nog veel uitgezocht en uitgewerkt om beter te kunnen duiden hoe en in welke mate de GBDA het beste kan bijdragen aan de verschillende opgaven en vice versa, wat dat betekent voor de uitvoering en hoeveel tijd (en budget) dat vraagt.

- *Natuuropgave: grote samenhang*
 - *meekoppelkansen voor GBDA en het uitbreiden van het agrarisch natuurbeheer ten behoeve van de instandhouding en het herstel van de boerenlandvogels als onderdeel van de VHR-doelstelling.*
 - *Zeeuwse bosvisie met kansrijke gebieden op kaart voor realisatie van bos en houtige landschapselementen. Deze kanskaart kan ook voor gbda worden gebruikt.*
 - *Wateropgave; onder andere koppelkansen gezocht [...] ten behoeve van het aanvoeren en bergen van zoetwater in het agrarisch gebied en bij het inrichten van bufferstroken voor het beperken van uit- en afspoeling van landbouwgronden.*
 - *koppelkansen KRW-programma zoals meer ingerichte natuurlijke oevers die in samenhang met natuurlijk peilverloop de biologische waterkwaliteit, maar ook landnatuur en biodiversiteit zullen bevorderen.*
- Klimaatopgave; opgave voor koolstofvastlegging[...] en de reductie van broeikasgassen, meer waterberging voor de opvang van pieken en dalen.*

Recreatie en toerisme = belangrijke sector voor de economie van Zeeland. Natuur belangrijk voor de beleving. Bedrijven in de vrijetijdsector kunnen een betekenisvolle bijdrage aan de Zeeuwse biodiversiteit leveren en zo kunnen koppelkansen voor GBDA gezocht worden in 'Toekomstbeeld bestemming Zeeland 2030'

Plantaardige landbouwsectoren/ natuurinclusieve landbouw

Pg 32: *Omdat in de provincie Zeeland de plantaardige landbouwsectoren een groot areaal beslaan, zullen deze sectoren een belangrijke rol gaan spelen in de realisatie GBDA, ook bij de veehouderijen liggen kansen. GBDA kan aansluiten bij de opgave voor de gedeeltelijke transitie naar een natuurinclusieve landbouw in bijvoorbeeld zones rond Natura 2000-gebieden.*

Agenda Natuurinclusief

omvat ook verschillende ambities gerelateerd aan het ontwikkelen van GBDA. Al deze ambities dragen bij aan het vergroten van de biodiversiteit (o.a. natuurvriendelijke bedrijfsterreinen, particuliere terreinen en natuurinclusief bouwen). Ontsnippering wordt meegenomen in de ontwerpen. Groenblauwe dooradering is een middel om ontsnippering tegen te gaan.

Pg. 24: *er is gekeken welke voorgestelde maatregelen als gevolg van water en bodem sturend en ons beleid ten aanzien van klimaatadaptatie bijdragen aan gbda.*

Er is op kaarten uitgewerkt waar GBDA mogelijk is in Zeeland:

- kansenkaart bossensvisie
- gebieden met waardevolle openheid en waardevolle, karakteristieke wijsheid
- kaartlaag met houtige landschapselementen

Deel III: Maatregelpakketten

Hier worden de maatregelen beschreven voor de komende jaren waarvoor bijdragen worden gevraagd van het Rijk. Het zijn vijf pakketten (1) akkerbouw, (2) veehouderij, (3) water, (4) natuur en (5) overige. *Deze dragen bij aan het bereiken van een of meer van de gestelde doelen uit het NPLG. Per maatregelpakket is beschreven wat de maatregel inhoudt, welke partijen betrokken zijn, aan welke doelen wordt bijgedragen. Gbda valt onder maatregelpakket Natuur. Gevraagde financiering is: € 654.713.812*

In 205 pagina's worden vervolgens de maatregelen behoorlijk ver uitgewerkt, zoals ook voor gbda is gedaan (pg 80 t/m 88):

- *titel: Aanvraag Rijksbijdrage voor beslissing tot start planuitwerking*
 - *partijen: grondeigenaren, collectieven, landschapsbeheer Zeeland, TBO's, WS, RWS, Recron, etc, die betrokken kunnen zijn in de toekomst bij de uitvoering van de opgave. Welke partijen uiteindelijk deelnemen en de verdeling in budgetten wordt in een later stadium bepaald.*
 - *Gebied /locaties: door heel Zeeland.*
 - *In bestaande en/of nog op te starten gebiedsprocessen: vijf deelgebieden zijn al geselecteerd waar op korte termijn geïntegreerde gebiedsprocessen (gaan) lopen.*
 - *Lessen en voortschrijdende inzichten uit deze deelgebieden worden verwerkt in de provinciebrede uitrol van maatregelen.*
- *Veldcoördinatoren: 5 fte. Met een 'instrumentenkoffer' aan regelingen voor GBDA, optimalisatie biodiversiteit en waterkwaliteit vertaalt de veldcoördinator dat naar maatwerk en praktische adviezen in het veld/op het bedrijf.*
- *Project Erfplus voor erven van zowel van boeren als buitenlui.*
- *Kosten en dekking (kort) Transitiefonds: Totaal € 654.713.812,-,- verdeeld onder*
- a) *Landschapsontwikkeling (Voor 7 jaar, Inrichting, Afwaardering, beheer en onderhoud): € 607.510.800,*
 - b) *veld coördinatoren (5 fte) € 3.500.000,-*
 - c) *project Erfplus, 120 erven, € 500.000,-*

Bijdrage vanuit het Rijk is nodig om voor een langer termijn GBDA te realiseren, langdurig, duurzaam beheer en monitoring te bekostigen en toekomstperspectief te bieden voor o.a. agrariërs die zich inzetten voor de maatregelen GBDA.

Dekkingsvoorstel planuitwerking:

- *Rijks Transitiefonds NPLG*
- *Rijks Programma Natuur SPUK fase 1&2*
- *EU GLB ecoregeling*
- *EU GLB NSP*
- *Provincie Zeeland*
- *Verskillende sectoren (landbouw, industrie, scheepvaart, overige)*

Tenslotte zijn nog risico's benoemd:

- *Niet tijdig voldoende autochtoon plantmateriaal beschikbaar*
- *Controle op kwaliteit uitgevoerde maatregelen*
- *Financiering voor langjarige instandhouding*
- *Staatsteun*

Aanpak met planning en mijlpalen = PM

Pg 20: onder 'Participatie': *Het Waterschap en Rijkswaterstaat leveren een belangrijke bijdrage binnen de structurerende keuzes (zoals groenblauwe dooradering en water-bodem sturend)*

Pg. 20: invulling gbda is per gebied verschillend

pg 39: agrarisch natuurbeheer (met ANb) levert bijdrage aan gbda. Gbda als no-regret maatregelen waar je vast mee aan de gang kan.

BRABANT

'Houtkoolschets. Brabants Programma Landelijk Gebied', maart 2023

De term 'groenblauwe' komt 22 keer voor en 'groenblauwe dooradering' 14 keer.

In hoofdstuk Uitwerking ambitie en doelen:

Pg. 10: 10% gbda genoemd als ambitie in NPLG. Op pg. 26 wordt gesteld dat dit een structurerende keuze is van het kabinet. Op pg 19 is deze voor Brabant vertaald naar: *gemiddeld minimaal 10% groenblauwe dooradering van landelijk gebied in 2030, met hogere / lagere % afhankelijk van het gebied*

Pg. 14: *voor de aanleg van nieuw bos verkennen wij de mogelijkheden voor synergie met de opgave in beekdalen, in overgangsgebieden, als groenblauwe dooradering en langs en beken en de rivier de Maas.*

Pg. 14: aparte alinea over gbda:

- *Bestaat uit ecologisch beheerde dijken, vaarten, waterlopen, bermen, hagen, houtwallen, lanen, drassige zones, landschapselementen en kruidenranden bij akkers*
- *Gbda is met name op de hoge zandgronden goed te combineren met de opgave voor de bossenstrategie en op de lagere gronden met waterberging./infiltratievelden. Deze opgaven versterken elkaar.*
- *In het beleidskader Natuur 2030 is opgenomen dat Brabant toewerkt naar minimaal 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2030.*
- *Hiertoe worden ook EVZ's gerekend en landschapselementen van de STILA regeling*
- *De mate van gbda zal verschillen per landschapstype en (agrarisch) landgebruik. Binnen de overgangsgebieden en bufferzones wordt ingezet op een hoger percentage gbda dan daarbuiten, namelijk 10-15%. Ten noorden van de scheidslijn tussen zand en klei 5%; ten zuiden hiervan 5-10%*

Pg. 16: *in het gebied van de 5-10% worden de diepste delen gereserveerd voor waterberging. Op de hoge zandgronden zal gbda helpen bij het water langer vasthouden en minder snel afvoeren*

Pg. 20: *Niet alle doelen hebben dezelfde prioriteit. Over gbda: de doelen uit internationale verplichtingen kunnen mogelijk aanvullend worden ondersteund via verplichtingen uit nationale wetgeving (bijv. gbda).*

Pg. 28: *Brabant heeft bestaand beleid en instrumentarium Groenblauwe mantel voor overgangsgebieden en bufferzones*

Pg. 44: *Over hoe de opgaven worden uitgevoerd wordt gekeken wat er al is en wat nog nodig is om de doelen van BPLG ter halen. Daarbij worden scenario's uitgewerkt. Voor de Groenblauw Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) is al veel uitgewerkt. Een instrumentenkoffer is in ontwikkeling.*

Separaat document no-regret pakketten: *Over de kostenraming wordt in de houtkoolschets alleen gezegd dat die indicatief is, maar de kostenraming zelf kon ik alleen vinden in het document waarin Brabant een voorstel voor no-regret maatregelenpakketten heeft uitgewerkt (tlv het transitiefonds). Hierin is over GBDA opgenomen:*

- *20 miljoen Euro*
- *er wordt gezegd dat gbda via bestaande regelingen van ANLb (agrariërs) en STILA (agrariërs en particulieren die een vergoeding kunnen aanvragen voor het beheer van landschap-, en waterelementen, wandelpaden over boerenland en randen) gerealiseerd kan worden. Daarbij horen ook vergoedingen voor de inbreng van grond. Met extra middelen kan deze regeling provinciebreed inzetbaar worden (ipv deelgebieden) en is het mogelijk om het subsidieplafond op te hogen. De regeling is al getoetst in Brussel en is daarmee staatssteun-proof.*

LIMBURG

'Wie sjoen ós Limburg is. Eerste concept Limburgs Programma Landelijk Gebied', 27 juni 2023

De term 'groenblauwe dooradering' komt 24 keer voor.

Pg. 21: GBDA is een natuurdoel: Eén van de doelen in het NPLG is om 10% groenblauwe dooradering in het landelijk gebied (exclusief Natuurnetwerk Nederland en de bebouwde kom) te realiseren in 2050, waarvan de helft in 2030 gerealiseerd dient te zijn in het gehele landelijk gebied. Ook vraagt het Rijk om in 'prioritaire gebieden' in 2030 de gehele 10% te realiseren. Deze groenblauwe dooradering draagt bij aan wettelijke opgaves ten aanzien van onder andere VHR en KRW-doelen. De prioritaire gebieden zullen samen met onze partners in het gebiedsproces nader worden bepaald.

Pg 23: een alinea gewijd aan GBDA

Huidige situatie: een beschrijving wat GBDA is:

GBDA omvat de 'kleine' natuurelementen die als punten, lijnen of vlakken aanwezig zijn. Naast houtige elementen zoals singels, bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen, graften en hoogstam-boomgaarden, gaat het om elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten en natte elementen zoals beken en beekdalen, slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Ecologisch beheerde sloten kunnen ook tot landschaps- elementen gerekend worden evenals elementen als keverbanken of kruidenrijke akkerranden. Het gaat ook om (beheer) van wegbermen, spoordijken en slootkanten langs wegen in eigendom van het waterschap, gemeenten en provincies.

Opgave We kijken naar gebieden waar de water-, klimaat- en natuuropgaven het meest urgent zijn ('prioritaire gebieden') en zetten ons in om daar, mits haalbaar en betaalbaar zoveel mogelijk doelbereik te realiseren. Dit is bijvoorbeeld in de beekdalen en directe gebieden rondom N2000 gebieden. De gebieden worden in het verdere gebiedsproces in overleg met gebiedspartners verder bepaald.

Pg 32: Een deel van de koolstofvastlegging wordt gerealiseerd via de aanleg van nieuwe bossen en de groenblauwe dooradering.

Pg. 34: onder paragraaf: Onze 'eigen' Limburgse doelen voor het LPLG wordt gezegd: *De opgave van landschap en landschappelijke kwaliteit voor het gebiedsprogramma LPLG kent twee hoofdlijnen: 1) Een generieke overkoepelende opgave en 2) Een specifieke opgave voor het bereiken van 10% groenblauwe dooradering in het landelijk gebied van Limburg. In overleg met onze gebiedspartners bepalen we daarbij de prioritaire gebieden.*

Pg. 50: GBDA wordt vermeld onder: *Maatregelen en instrumenten voor herstel om te komen tot 30% VHR.*

Pg. 63: onder maatregelenpakketten: Natuuropgave (Connectiviteit/Verbindingszones), realisatie Groenblauwe dooradering en agrarisch beheer

Pg 51: Kostenraming; er is geen specifieke kostenraming voor GBDA:

Welke (maatschappelijke) kosten het uiteindelijke programma gericht op het bereiken van de doelen met zich meebrengt is onder andere afhankelijk van het effect van generieke normeringen (veelal Rijksbeleid). Daarnaast is de omvang van de investeringen uit de private sector van invloed op de gewenste maatschappelijke bijdragen. Indien ten opzichte van de huidige situatie alle wijzigingen met negatieve financiële consequenties in Limburg (volledig) gecompenseerd zouden worden, kunnen de maatschappelijke kosten oplopen tot circa 6 miljard euro. De kostenraming kunnen wij uiterlijk bij vaststelling van het definitieve programma nauwkeuriger ramen en onderbouwen. De genoemde bedragen zijn exclusief kosten voor het langjarig beheer en exclusief proces- en ontwikkelkosten. Voor onze partners en voor onszelf doen we voor de proces- en ontwikkelkosten nadrukkelijk een beroep op Rijksfinanciering. Zonder tegemoetkoming hierin is het LPLG nauwelijks uitvoerbaar.